

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ
КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

«УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНИМИ ПРОЄКТАМИ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ»

Студентка 2 курсу магістратури заочної форми
навчання спеціальності 281 «Публічне управління
та адміністрування» освітньо-наукової програми
«Державна служба»

Ткачук Ілля Романович

Науковий керівник:

кандидат наук з державного управління

Козаченко Тетяна Петрівна

Засвідчую, що в цій кваліфікаційній роботі немає
запозичень із праць інших авторів без
відповідних посилань

Студент

(підпис)

Робота допущена до захисту в екзаменаційній комісії рішенням кафедри
публічної політики від «07» листопада 2023 р., протокол № 10

Завідувач кафедри публічної політики ННІ публічного управління та державної
служби КНУ імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, доцент,
Заслужений юрист України
Корчак Наталія Миколаївна

(підпис)

Київ – 2023

АНОТАЦІЯ

Ткачук І.Р. Управління екологічними проєктами в умовах глобалізаційних викликів – Кваліфікаційна магістерська робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна магістерська робота на здобуття ступеня вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». – Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, 2023.

Зміст анотації.

На основі аналізу вітчизняних та зарубіжних наукових джерел уточнено сутність базових понять дослідження «управління проєктами», «екологічні проєкти», «управління екологічними проєктами», «підходи управління екологічними проєктами». Досліджено становлення та розвиток державного управління екологічними проєктами. Виокремлено основні напрямки реформування системи державного управління екологічними проєктами в контексті глобалізаційних викликів.

Ключові слова: екологічні проєкти, управління проєктами, глобалізація, екологічні виклики, державне екологічне управління, фінансування екологічних проєктів, екологічна політика, зелені інвестиції, екологічна безпека, зелений розвиток.

ANNOTATION

Tkachuk I.R. Management of environmental projects under the conditions of globalization challenges – Qualifying scientific work as a manuscript.

Qualifying master's thesis for obtaining a degree of higher education of the second (master's) level in the field of knowledge 28 "Public management and administration", specialty 281 "Public management and administration". – Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv, 2023.

Abstract content.

Based on the analysis of domestic and foreign scientific sources, the essence of the basic research concepts of "project management", "environmental projects", "environmental project management", "environmental project management approaches" has been specified. The formation and development of state management of environmental projects is studied. The main directions of reforming the system of state management of environmental projects in the context of globalization challenges are highlighted.

Keywords: environmental projects, project management, globalization, environmental challenges, state environmental management, financing of environmental projects, environmental policy, green investments, environmental security, green development.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ
МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Ткачук І.Р. Державна екологічна політика в Україні: реалії сьогодення. І.Р Ткачук. Професіоналізація державної служби: вітчизняні виклики та європейські орієнтири: тези Міжнародний круглий стіл до Дня державної служби (20 червня 2023 року). Київ, ННІ ПУДС КНУ. с. 172-173.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

КОВД – Кількісна оцінка впливу на довкілля

НАН – Національна академія наук

ЄС – Європейський Союз

ЮНСЕД – конференція ООН з питань навколишнього середовища й розвитку

НПС – навколишнє природне середовище

ДСЕУ – державна система екологічного управління

ЕУ – екологічне управління

АЕС – атомна електростанція

ООН – Організація Об'єднаних Націй

USELF – програма фінансування альтернативної енергетики в Україні

УКЕЕР – програма підвищення енергоефективності в Україні

ЄБРР – Європейський банк реконструкції та розвитку

FINTECC – центр трансферу технологій та фінансів у галузі зміни

клімату

США – Сполучені Штати Америки

NEFCO – північна екологічна фінансова корпорація

ГЕФ – глобальний екологічний фонд

ICMA – International Capital Market Association

KPI – Key Performance Indicators

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРОЄКТУВАННЯ.....	10
1.1. Концептуальні підходи управління проєктами.....	10
1.2. Становлення та розвиток державного управління екологічними проєктами	14
1.3. Глобальні та національні виклики і передумови реформування в Україні.....	18
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО ПРОЄКТУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ... ..	30
2.1. Аналіз функціонування системи управління екологічними проєктами в Україні.....	30
2.2. Джерела і форми фінансування екологічних проєктів.....	42
2.3. Світова практика використання сучасних підходів управління екологічними проєктами	48
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО ПРОЄКТУВАННЯ В УКРАЇНІ... ..	56
3.1. Готовність державних службовців до управління екологічними проєктами	56
3.2. Шляхи вдосконалення підходів оцінювання, обґрунтування та ефективного управління екологічними проєктами.....	64
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	78
ДОДАТКИ	84

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі екологічні проблеми є однією з найбільш актуальних і нагальних проблем, з якими стикається людство. Під впливом глобалізації, зростаючої індустріалізації та геополітичних конфліктів, екологічна стійкість стає ще більш вразливою, і ця ситуація вимагає ефективного управління екологічними проектами. Наявність глобальних проблем, таких як зміна клімату, втрата біорізноманітності та забруднення довкілля, робить актуальною потребу в розробці та впровадженні нових підходів до управління екологічними проектами.

Україна, яка переживає складні та важкі часи через війну та геополітичні конфлікти, також несе велику відповідальність за збереження природного середовища, особливо на своїй території. Війна в Україні призвела до екологічних негараздів, включаючи забруднення ґрунтів та водних ресурсів, що підкреслює важливість дослідження з питань управління екологічними проектами в умовах глобальних викликів. Важливо розглянути, як глобалізаційні процеси та сучасні геополітичні події впливають на можливості та виклики управління екологічними проектами в Україні та в світі загалом.

Багато науковців досліджували різні аспекти управління проектами в екології. Зокрема, О.Адаменко, Я.Адаменко та Л. Міщенко вивчали питання екологічної оцінки техногенного впливу на трансформацію ландшафтів. Б. Данилишин розглядав процеси трансформацій природно-ресурсної сфери України та проблеми сталого розвитку. С. Князь досліджував управління природоохоронною діяльністю підприємств. Л. Мельник вивчала основи стійкого розвитку. М. Приходько розглянула питання управління природними ресурсами та природоохоронною діяльністю на території України. Н. Пахомова досліджувала управління екологічними процесами. Однак невирішеною частиною проблеми залишаються аспекти управління реалізацією екологічних проектів.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є науково-теоретичне обґрунтування практичних рекомендацій щодо розроблення методичного підходу оцінювання, обґрунтування та ефективного управління екологічними проєктами в умовах глобальних викликів та розробка пропозицій щодо їх удосконалення.

Для досягнення визначеної мети у магістерській роботі було поставлено й вирішено такі *завдання*:

- на основі аналізу вітчизняних та зарубіжних наукових джерел уточнити сутність базових понять дослідження «управління проєктами», «екологічні проєкти», «управління екологічними проєктами», «підходи управління екологічними проєктами»;

- дослідити становлення та розвиток державного управління екологічними проєктами;

- виокремити основні напрямки реформування системи державного управління екологічними проєктами в контексті глобалізаційних викликів;

- проаналізувати існуючу систему державного управління екологічними проєктами в Україні та розглянути джерела і форми фінансування екологічних проєктів;

- опрацювати світову практику використання сучасних підходів управління екологічними проєктами.

- розробити практичні рекомендації та науково обґрунтувати шляхи вдосконалення підходів оцінювання, обґрунтування та ефективного управління екологічними проєктами.

Об'єктом дослідження – процес управління екологічними проєктами.

Предметом дослідження – управління екологічними проєктами в умовах глобалізаційних викликів.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань було використано комплекс методів, що дало змогу систематизувати емпіричну інформацію, проаналізувати стан та виявити особливості управління реалізацією

екологічних проєктів в умовах глобалізаційних викликів і розробити рекомендації щодо підвищення ефективності цього процесу.

Методологічною основою дослідження виступає сукупність загальних і спеціальних методів наукового пізнання: діалектичний (як базовий метод наукового пізнання), метод системного аналізу, формально-логічний, функціональний, історичний методи, метод сходження від абстрактного до конкретного, метод порівняння.

Робота ґрунтується на діалектичному підході до пізнання державно-управлінських та суспільно-екологічних явищ, який дав змогу проаналізувати взаємодію органів державної влади з інститутами екологічно чистих технологій крізь призму їх партнерства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні актуального наукового завдання щодо теоретичного обґрунтування управління екологічними проєктами в умовах глобалізаційних викликів та розробці наукових висновків і пропозицій щодо удосконалення цього процесу в практиці публічного управління та адміністрування.

Крім того, в магістерській роботі, на наш погляд, набули подальшого розвитку з'ясування правового статусу та функцій управління екологічними проєктами в умовах глобалізаційних викликів, а також окреслення основних напрямів їх діяльності як суб'єктів формування та реалізації державної екологічної політики.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що окремі положення наукової роботи можуть бути використані при розробці положень, регламентів, інструкцій та інших організаційно-нормативних документів, спрямованих на упорядкування участі організацій громадянського суспільства в державотворчій діяльності екологічними проєктами, а також при підготовці довідкових та методичних матеріалів з питань управління екологічними проєктами в умовах глобалізаційних викликів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати магістерської роботи оприлюднювались автором на Міжнародному круглому

столі до Дня державної служби «Професіоналізація державної служби: вітчизняні виклики та європейські орієнтири».

Ткачук І.Р. Державна екологічна політика в Україні: реалії сьогодення. І.Р Ткачук. Професіоналізація державної служби: вітчизняні виклики та європейські орієнтири: тези Міжнародний круглий стіл до Дня державної служби (20 червня 2023 року). Київ, ННІ ПУДС КНУ. с. 172-173.

Структура й обсяг магістерського дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменувань) та додатків. Загальний обсяг складає 92 сторінки. Основний зміст викладено на 77 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРОЄКТУВАННЯ

1.1 Концептуальні підходи управління проєктами

Управління проєктами - це систематичний підхід до планування, координації, виконання, контролю та завершення проєкту з метою досягнення його цілей в рамках обмежень, таких як ресурси, бюджет, терміни та якість. Цей процес передбачає використання спеціальних методологій, інструментів та технік для ефективного управління робочими групами, ризиками та змінами, а також для забезпечення стійкої комунікації між всіма учасниками проєкту. Управління проєктами дозволяє здійснювати координовані зусилля та оптимально використовувати ресурси для досягнення успішних результатів у динамічному та змінному середовищі[48].

Серед ключових аспектів управління проєктами варто виокремити:

1. Планування: Ретельне визначення мети, обсягу, завдань, ресурсів та послідовності дій, необхідних для досягнення поставлених цілей.

2. Виконання: Реалізація запланованих завдань згідно з планом, ефективна координація робочих груп та надійне використання ресурсів.

3. Моніторинг та контроль: Систематичний аналіз прогресу проєкту порівняно з планом, виявлення відхилень, прийняття заходів для їх корекції та забезпечення відповідності вимогам якості.

4. Керування ризиками: Виявлення та оцінка можливих загроз та ризиків, розробка стратегій їх управління та мінімізації негативних впливів.

5. Комунікація і звітність: Забезпечення відкритої та ефективної взаємодії між всіма учасниками проєкту, а також підготовка та представлення звітів про стан та прогрес робіт.

6. Управління змінами: Аналіз та керування змінами, що можуть виникати протягом проєкту, з метою забезпечення адаптації до нових умов та досягнення успіху.

7. Завершення проєкту: Підбиття підсумків, оцінка результатів, забезпечення здавання та приймання проєкту та вивчення здобутих досвідів.

8. Ефективне використання ресурсів: Оптимальне розподілення робочої сили, матеріалів та фінансових засобів для досягнення максимальної ефективності проєкту.

Загалом, управління проєктами сприяє досягненню високої рівноваги між цілями проєкту, обмеженнями та залученими ресурсами, забезпечуючи успішне виконання завдань та відповідь на виклики, які виникають під час реалізації проєкту.

Екологічні проєкти - ініціативи або заходи, спрямовані на виконання заходів, спрямованих на збереження та відновлення природних ресурсів, зменшення негативного впливу на навколишнє середовище та поліпшення стану природи. Такі проєкти можуть включати в себе широкий спектр заходів, спрямованих на збалансоване використання природних ресурсів, раціональне використання енергії, зниження викидів токсичних речовин, впровадження екологічних технологій, заохочення сталого споживання та інші ініціативи, що сприяють покращанню стану навколишнього середовища [47].

Екологічні проєкти можуть охоплювати різні галузі, включаючи енергетику, водокористування, відходове господарство, лісове господарство, охорону біорізноманіття та інші. Такі проєкти можуть бути ініційовані державними органами, місцевими органами влади, неприбутковими організаціями, комерційними компаніями чи індивідуальними особами з метою досягнення збалансованого розвитку, збереження природних багатств та забезпечення сталості для майбутніх поколінь.

Управління екологічними проєктами - це систематична діяльність, спрямована на планування, реалізацію та керування ініціативами, спрямованими на реалізацію екологічних цілей і заходів відповідно до принципів сталого

розвитку. Управління екологічними проектами включає в себе планування ресурсів, координацію дій різних учасників, відстеження прогресу, визначення ефективних стратегій взаємодії з навколишнім середовищем, а також мінімізацію впливу на природні ресурси та біорізноманіття [6].

Управління екологічними проектами передбачає оцінку впливу на довкілля, аналіз ризиків для природи та громадського здоров'я, розробку та впровадження екологічних технологій, визначення оптимального використання ресурсів, врахування законодавчих та регуляторних вимог, а також взаємодію зі зацікавленими сторонами для досягнення позитивних екологічних змін та збереження природних багатств.

Під управлінням екологічними проектами розуміється також ефективне співвідношення між економічними, соціальними та екологічними вимогами, забезпечення розвитку, який не завдає непоправної шкоди навколишньому середовищу, і сприяє збереженню природи та здоров'я людей.

Управління екологічними проектами базується на основах екологічної політики та включає послідовний підхід до досягнення цілей, вибір реальних завдань та встановлення конкретних термінів для їх досягнення. Організація, яка оголошує свою власну екологічну політику та впроваджує її через систему екологічного управління, робить крок уперед у порівнянні з формальним виконанням вимог природоохоронної діяльності, регульованої адміністративно [50].

Від моменту оголошення власної екологічної політики, екологічний аспект діяльності організації перестає бути обов'язковим «додатком» до її основної роботи, оскільки це свідчить про те, що створення цієї політики та її впровадження впливають з прямих інтересів організації. Важливо зауважити, що декларування внутрішньої екологічної політики повинно бути відповідним законодавству та національним стандартам у сфері охорони навколишнього середовища, раціонального природокористування та екологічної безпеки.

Впровадження системи екологічного управління є вигідним з економічної точки зору, оскільки дозволяє раціоналізувати витрати та ресурси виробництва,

що включає економію сировинних матеріалів, води, енергії та сприяє зменшенню виробничих витрат. Застосування системи екологічного управління може також призвести до зменшення викидів шкідливих речовин, запобігаючи виникненню штрафів та санкцій від державних контрольних органів.

Крім того, виконання принципів екологічної політики та екологічного управління сприяє покращенню якості продукції та конкурентоспроможності на ринку. Зростання екологічної обізнаності суспільства відображається на ринкових тенденціях, дозволяючи підприємствам вийти на нові ринки збуту та розширити аудиторію споживачів. Крім того, впровадження системи екологічного управління сприяє технологічному оновленню та інноваціям у виробництві.

Не останню роль відіграє також декларування екологічної політики та впровадження системи екологічного управління у зменшенні адміністративного тиску зі сторони державних контрольних органів. Ця практика може також зробити підприємствам доступними деякі види державної підтримки. Усе це сприяє розширенню ринків збуту продукції та забезпечує вихід на новий рівень технологічного розвитку та інновацій.

Підходи управління екологічними проєктами - це різноманітні методики, стратегії та методи, які використовуються для розробки, реалізації та контролю за екологічними проєктами з метою досягнення оптимальних результатів збереження навколишнього середовища та реалізації екологічних цілей [53].

Управління екологічними проєктами є складним процесом, який вимагає застосування різноманітних підходів і методів.

Вибір підходу до управління екологічним проєктом залежить від конкретних умов реалізації проєкту, таких як масштаби проєкту, складність проєкту, ресурси, доступні для реалізації проєкту.

Підходи управління екологічними проєктами наведені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1. Підходи управління екологічними проєктами

№	Підходи управління	Характеристика підходів
1.	Стратегічне планування сталого розвитку	Використання стратегій, які враховують взаємозв'язок між економічними, соціальними та екологічними аспектами для забезпечення сталості та балансу між цими компонентами.
2.	Зелене будівництво та дизайн	Впровадження екологічних технологій, матеріалів та дизайну у будівництво для зменшення впливу будівель на довкілля та оптимізації енергоефективності.
3.	Кількісна оцінка впливу на довкілля (КОВД)	Використання методологій оцінки впливу екологічних проєктів на природу, біорізноманіття та здоров'я людей для забезпечення прийнятних рішень.
4.	Екологічні стандарти та сертифікація	Впровадження нормативів, стандартів та систем сертифікації, які визначають вимоги до екологічних аспектів проєктів та дозволяють забезпечити їх відповідність визначеним стандартам.
5.	Спільна відповідальність та партнерство	Взаємодія з різними зацікавленими сторонами, такими як громадські організації, владні структури, бізнес, для спільного вирішення екологічних проблем та реалізації проєктів.
6.	Використання зелених технологій	Впровадження інноваційних екологічних технологій та підходів для зменшення впливу проєктів на навколишнє середовище.
7.	Освіта та інформаційна кампанія	Популяризація екологічної свідомості та освіта населення щодо ефективного використання ресурсів та охорони природи.

Джерело: розроблено автором.

Підходи управління екологічними проєктами можуть варіюватися в залежності від галузі, типу проєкту та місцевих умов, але вони спрямовані на досягнення позитивних екологічних результатів та збереження природних ресурсів.

1.2 Становлення та розвиток державного управління екологічними проєктами

Після 30 років від проголошення Незалежності України можна констатувати, що країна пройшла тривалий та складний шлях у своєму

становленні та розвитку, однак вдалося досягти значних досягнень та збільшити свій авторитет на міжнародному рівні. Головною точкою фокусу завжди була, залишається і буде збереження природи, і ця тема завжди відігравала важливу роль у внутрішній та зовнішній політиці нашої держави. Вдала реалізація цього пріоритету буде визначальною як для сучасності, так і для майбутніх поколінь. Протягом останнього чвертьстоліття, екологічна політика України зазнала значних змін, відображаючи виклики та завдання, що виникали внаслідок нових обставин. Очевидно, що ці трансформації також вплинули на відповідні законодавчі акти, які закладають основи природоохоронної політики нашої країни.

Важливо відзначити, що Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року, є правовим фундаментом для формування та реалізації сучасної екологічної політики. Одним із ініціаторів включення важливих положень щодо екологічних аспектів до Конституції незалежної України був академік НАН України Ю. Шемшученко, який вніс відповідні зміни. Зокрема, були уведені особливі правила щодо власності на природні ресурси (стаття 13) та гарантовано право на безпечне для життя і здоров'я навколишнє середовище та вільний доступ до екологічної інформації (стаття 50). Ці зміни дозволили визначити на найвищому рівні еколого-правовий статус людини в Україні, враховуючи міжнародні стандарти.

Незважаючи на критику деяких положень Конституції, які можуть бути спрямовані на користь людей, з огляду на екологічні питання, зазначимо, що Основний Закон відображає європейську концепцію взаємовідносин між державою, людиною і природою.

Але деякі науковці вважають, що сучасні реалії вимагають змін до Конституції України, які встановлять пріоритетність природоохоронної політики та сприяють впровадженню стратегії сталого розвитку. У цьому контексті важливо відзначити слова Президента НАН України А. Загороднього, який підкреслив, що сталий розвиток є єдиною альтернативою, і будь-який інший шлях призведе до глобальної екологічної кризи.

На сьогоднішній день, серед документів, спрямованих на досягнення цілей сталого розвитку в Україні, можна згадати лише Указ Президента від 30 вересня 2019 року №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року».

У 90-х роках ХХ століття була проведена інтенсивна робота над законодавством, в якій брали участь видатні українські вчені. Цей процес призвів до прийняття ряду нормативно-правових актів, більшість з яких залишаються чинними і сьогодні. До цих законів входять наступні: «Про навколишнє природне середовище» (1991 рік), «Про природно-заповідний фонд України» (1992 рік), «Про охорону атмосферного повітря» (1992 рік), «Про тваринний світ» (1993 рік, що пізніше був замінений Законом України «Про тваринний світ» у 2001 році), «Про екологічну експертизу» (1995 рік, що замінив Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» у 2017 році), а також Кодекс України про надра (1994 рік), Лісовий кодекс (1994 рік), Водний кодекс (1995 рік) і так далі [13].

У червні 2021 року під час виступу на Всеукраїнському форумі «Україна 30. Екологія» Президент Володимир Зеленський запропонував ініціативу під назвою «Зелена країна» з метою захисту довкілля і природних ресурсів країни і визначив головні напрями природоохоронної політики в сучасних умовах. Перш за все, це передбачало реформування сфери надрокористування для подолання корупції та незаконного видобутку корисних копалин. Верховна Рада України прийняла проєкт закону №4187 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань підтримки розвитку вітчизняних галузей надрокористування» на першому читанні. Цей проєкт спрямований на легалізацію нормативних відносин у сфері використання природних ресурсів. Крім того, робота над створенням нового Кодексу про надра триває з 2020 року. Цей Кодекс планував включити положення, які випливають з Директиви №94/22/ЄС від 30 травня 1994 року та іншого законодавства Європейського Союзу, відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Важливо зазначити, що Верховна Рада України запровадила кримінальну відповідальність за незаконний видобуток корисних копалин шляхом прийняття Закону України від 15 липня 2021 року «Про

внесення змін до деяких законодавчих актів України для посилення відповідальності за незаконний видобуток корисних копалин».

Необхідно надавати особливу увагу захисту та збереженню водних ресурсів. З метою впровадження сталого управління водними ресурсами, в червні цього року було опубліковано проєкт Стратегії розвитку водної політики України, який є ключовим документом, що визначає модель розвитку водного сектору в нашій країні. Україна, підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, взяла на себе зобов'язання дотримуватися положень Водної рамкової директиви (Директива №2000/60/ЄС від 23 жовтня 2000 року).

Зміна Чорнобильської зони відчуження в туристичний об'єкт є однією з важливих тем у сучасній екологічній політиці. Наприклад, 10 липня 2019 року було видано Указ Президента України №512/2019, спрямований на відновлення цих територій і створення можливостей для розвитку їх туристичного потенціалу.

Українська природоохоронна політика включає в себе ряд важливих аспектів, включаючи реформу державного екологічного контролю, збереження та охорону лісів і боротьбу з промисловим забрудненням. На протязі багатьох років не було переглянуто законодавство, що регулює питання екологічного контролю. Наприклад, у липні 2021 року було представлено проєкт Закону №3091 «Про державний екологічний контроль», спрямований на підвищення ефективності екологічного контролю і спонукання до модернізації промисловості та впровадження екологічно чистого виробництва. Щодо лісів, вони виконують важливі функції у збереженні природи, зокрема у сповільненні глобального потепління і забезпеченні водорегулювання. Тому необхідно приділити їм особливу увагу. У жовтні 2020 року був оприлюднений проєкт Державної стратегії управління лісами України до 2035 року, а у липні 2021 року був прийнятий за основу проєкт Закону №5650 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо збереження лісів», спрямований на ідентифікацію та збереження значущих лісових масивів. Важливо відзначити, що проєкт Закону №4167 «Про запобігання, зменшення та контроль забруднення, що виникає в результаті промислової діяльності» був відхилений для подальшого

вдосконалення, оскільки існує обурення стосовно того, що введення жорстких екологічних стандартів може призвести до закриття значної кількості промислових підприємств в Україні. Голова комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування, Олексій Бондаренко, підкреслює, що проекти законів №3091, №4167 і №4461 (проект Закону «Про території Смарагдової мережі») спрямовані на визначення принципів довгострокового розвитку України, і від них залежить якість питної води і стан повітря для сучасних і майбутніх поколінь [40].

Так, протягом років незалежності Україна визначила свій шлях розвитку, орієнтований на інтеграцію в європейські структури, і ця стратегія суттєво вплинула на формування її екологічної політики. Незважаючи на інколи неоднозначні спроби реформування галузі природоохорони, українська влада зробила значний крок в напрямку збереження та захисту навколишнього середовища. Однією з головних довгострокових цілей країни є створення сучасної правової системи для захисту навколишнього середовища, яка відповідає європейським стандартам у галузі екології. Не випадково під час Саміту перших леді та джентльменів, що відбувся 23 серпня в Києві, перша леді України, Олена Зеленська, акцентувала увагу на тому, що якщо раніше обговорювалися питання зовнішнього вигляду та одягу дружин глав держав, то зараз в центрі уваги перебувають екологічні та гуманітарні питання [11].

1.3. Глобальні та національні виклики і передумови реформування в Україні

Екологічна ситуація в Україні описується як кризова. Протягом тривалого періоду спостерігалися структурні зміни в національній економіці, де перевагу надавали розвитку галузей промисловості, що приносили екологічні ризики. Зміна цієї традиційної стратегії розвитку вимагає соціокультурних змін, розробки нових концепцій управління та підприємницької діяльності. Інфраструктурні та економічні зміни призвели до серйозних негативних

процесів, які становлять реальну загрозу для здоров'я людей та соціального розвитку. У зв'язку з цим, важливим є вивчення та впровадження екологічного менеджменту як нового напрямку досліджень, що враховує взаємозв'язок між людиною, суспільством та природою. Теоретичну та методологічну базу для вивчення екологічного менеджменту створили як українські, так і зарубіжні вчені, зокрема Н. Пахомова, К. Ріхтера, А. Садеков, О. Балацький, Т. Галушкіна та інші [1].

Економічний менеджмент вже є окремою науковою дисципліною та ідеологією управління виробничою діяльністю, оскільки він надає ефективні інструменти для вирішення поточних проблем та запобігання виникненню нових еколого-економічних проблем у виробництві. Система екологічного менеджменту в Україні визначається та регулюється Законом України «Про охорону природного середовища», який був ухвалений ще у 1991 році. Згідно з цим Законом, державне управління у сфері охорони навколишнього середовища передбачає виконання законодавчих вимог, контроль за дотриманням екологічних стандартів, організацію ефективних заходів з охорони природи та раціонального використання природних ресурсів, а також співпрацю між державними природоохоронними органами та громадськістю у сфері охорони навколишнього середовища.

Зазначена система має чотири основні цільові функції, а саме:

- реалізацію екологічного законодавства,
- контроль за екологічною безпекою,
- забезпечення проведення заходів з охорони природи і забезпечення координації дій державних
- громадських органів.

Найбільший розвиток здобули перші дві цільові функції, а саме реалізація і контроль. Термін «екологічний менеджмент» використовується для опису функцій, пов'язаних з управлінням на підприємствах. Деякі автори застосовують термін «екологічний менеджмент» для опису управління регіональною еколого-

економічною системою, що може призводити до певної конфузії. Незважаючи на різноманітність тлумачень терміну «менеджмент», в сучасному контексті він, переважно, вказує на управління на локальному рівні. Поняття «екологічний менеджмент» розглядається в основному у наступних контекстах:

- а) як активність екологічних організацій громадського сектора;
- б) як комплекс методів, засобів та процедур управління природоохоронною діяльністю підприємства;
- в) як система управління окремим природним комплексом, що потребує особливого захисту;
- г) як складова загальної системи управління, що охоплює організаційну структуру, процеси планування, визначені обов'язки, відповідальність, здобутки, методи, методики, процеси та ресурси для формування, реалізації, аналізу та оновлення екологічної політики конкретної організації [4].

Отже, екологічний менеджмент - це діяльність, яка має широкий спектр тлумачень і може розглядатися в багатьох аспектах. Загальний підхід включає у себе спрямованість на створення та розвиток екологічно-свідомого виробництва та покращення якості життя, з метою збереження природного середовища, забезпечення здоров'я населення та раціонального використання ресурсів. Вужче розуміння цього поняття враховує різні аспекти діяльності, їх поєднання та різні структури управління. Створення ефективної системи державного управління екологічними проектами є важливою складовою сучасної екологічної політики. Державне управління екологічними проектами передбачає впровадження різноманітних ініціатив і заходів для збереження природного середовища, зменшення негативного впливу на нього та підтримки сталого розвитку.

Створення ефективної системи державного управління екологічними проектами вимагає належної координації між різними галузями уряду, науковими установами та громадськими організаціями, щоб забезпечити взаємодію та обмін інформацією.

Ключові кроки у становленні державного управління екологічними проектами наведені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2. Ключові кроки у становленні державного управління екологічними проектами

№	Ключові кроки	Характеристика кроку
1	2	3
1.	Законодавча база	Важливим етапом є розробка і прийняття відповідного законодавства, яке регулює сферу екологічних проектів, визначає правила, стандарти та вимоги до них. Закони також можуть визначати джерела фінансування та інструменти стимулювання екологічних проектів.
2.	Створення відповідних установ	Для ефективного управління екологічними проектами можуть бути створені спеціалізовані установи або агентства, які координують діяльність у сфері екології та природознавства. Ці установи повинні мати необхідні ресурси та фахівців для реалізації проектів.
3.	Фінансування	Для здійснення екологічних проектів потрібні фінансові ресурси. Держава може виділяти бюджетні кошти для підтримки екологічних ініціатив та проектів, а також створювати спеціальні фонди або механізми залучення інвестицій з приватного сектору.
4.	Міжнародна співпраця	Проблеми екології часто перетинають межі держав, тому важливо вести співпрацю з іншими країнами та міжнародними організаціями для вирішення глобальних екологічних проблем.
5.	Моніторинг і оцінка	Система управління повинна включати механізми моніторингу і оцінки впливу екологічних проектів на навколишнє середовище. Це допомагає забезпечити дотримання стандартів та вчасно реагувати на можливі проблеми.
6.	Залучення громадськості	Важливим аспектом ефективного управління екологічними проектами є залучення громадськості, активістів та експертів до процесу прийняття рішень та реалізації проектів. Це сприяє більшій відкритості та прозорості у сфері екології.
7.	Інформативність	Забезпечення інформованості громадян про екологічні питання і проекти є важливим кроком у залученні громадськості до заходів з охорони навколишнього середовища і підтримки екологічних ініціатив.

Джерело: розроблено автором.

Створення системи державного управління екологічними проектами потребує комплексного підходу, включення різноманітних зацікавлених сторін і дотримання високих стандартів щодо екологічної відповідальності. Цей підхід сприяє збереженню природного середовища для майбутніх поколінь і підтримує сталі економічне та соціальне розвиток.

Першим етапом у будь-якому процесі управління - є встановлення та визначення мети, тоді як завершальною ціллю є досягнення цієї мети. Згідно з пунктом 5 статті 16 Закону України «Про охорону природи», основною метою управління в сфері природоохоронного фонду є виконання законодавства, контроль за дотриманням екологічних стандартів, організація ефективних та комплексних заходів для захисту природного фонду, раціональне використання природних ресурсів і сприяння співробітництву між державними та громадськими організаціями у галузі природоохоронного фонду. Таким чином, головною метою управління навколишнім середовищем є забезпечення дотримання екологічного законодавства України.

Згідно з екологічним правом, екологічне управління цілеспрямовано регулює суспільні відносини, які залучають державні органи, органи місцевого самоврядування та громадські об'єднання з метою забезпечення ефективного використання природних ресурсів, охорони навколишнього середовища, гарантування екологічної безпеки для юридичних та фізичних осіб, дотримання екологічного законодавства, запобігання порушенням екологічних норм і захисту екологічних прав громадян. З іншого боку, в контексті теорії біотичного регулювання довкілля, центральним завданням державного екологічного управління є підтримання нормального функціонування екосистеми, при тому навантаження на неї повинно залишатися на такому рівні, яке не завдає необоротної шкоди навколишньому середовищу [42].

Сучасна загроза для збереження життя на планеті полягає у серйозній деградації біосфери та глобальних змінах клімату. Страшна реальність, якою ми живемо сьогодні, це вимірюється не лише в екологічних проблемах, але й у глобальних ризиках для всього життя на Землі. На жаль, нинішня війна в Україні, яка триває з 2014 року, додає ще більше складності до цієї ситуації. Вона супроводжується тисячами жертв і поранених, а також руйнуванням соціальної і культурної інфраструктури українських регіонів. Але є ще один аспект - небезпека для глобальної екосистеми, оскільки війна відбувається на територіях з великою кількістю промислових об'єктів, сховищ токсичних відходів і інших

загроз для навколишнього середовища. Багато районів вже спостерігають ознаки екологічних руйнувань і катастроф внаслідок пожеж, затоплень шахт і пошкоджень каналізаційних стоків.

Повний масштаб війни, яку російська агресія проти України спровокувала з початком 24 лютого 2022 року, призвів до загального поширення конфлікту на всю територію України, що несе на собі постійні обстріли ракетами та іншими видами артилерійської агресії. В областях з активними бойовими діями величина зруйнування природних екосистем і інфраструктури набула вражаючих розмірів і зростає щодня. Фізичні, соціальні і культурні простори країни та окремих її регіонів, які тісно пов'язані один з одним, неперервно відчують негативні наслідки, зазнають змін і перетворень, втрачаючи свої звичні характеристики і приймаючи новий облик. Багато міст, селищ і сіл перетворилися на практично повні руїни. Населені пункти потребують відновлення інфраструктури, такої як водопостачання, електропостачання та газопостачання, а також відремонтування вцілілих будівель і розмінування величезних територій, включаючи дороги, сільськогосподарські угіддя, ліси, парки і сквери [10].

Конфлікт, що триває в нашій країні, не тільки призводить до природних руйнувань, але також має потенціал впливу на погоду і клімат. Зміни в кліматі вже відзначалися в попередні роки, але з початком повномасштабної російської агресії, небезпека впливу на погодні умови не тільки в нашій країні, але й у всьому світі значно зросла. Наприклад, шкідливі речовини, що потрапляють в атмосферу під час знищення військової техніки і вибухів, можуть спричинити кислотні дощі, а викиди сажі забруднюють повітря. Рух військової техніки, яка використовує дизельне паливо, призводить до викиду значної кількості газів, що мають вплив на навколишнє середовище, зокрема на погоду. Хоча забруднюючі речовини і різноманітні домішки викидаються недалеко від землі, вони можуть бути перенесені на значну відстань в стратосферу, що призводить до збільшення хмарності, опадів і грозових явищ. Східна та південна частини нашої країни найбільше постраждали через постійні обстріли, які викликають значний викид продуктів детонації ракет і снарядів в атмосферу. Під час війни також

спостерігається збільшення промислових викидів в атмосферу, включаючи органічні речовини, вугільний діоксид і діоксид азоту, що призводять до посилення глобального потепління. За останній рік також спостерігаються лісові пожежі, і важливо враховувати, що ліси важливі для боротьби зі зміною клімату і глобальним потеплінням, і їх знищення може мати негативні наслідки для природи і людей [27].

Протягом періоду тривання конфлікту між Росією та Україною, згідно з даними громадської організації «Українська природоохоронна груп», лісові пожежі призвели до знищення 36 154 гектарів лісів і 10 260 гектарів трав'яних екосистем, загальна площа пошкоджень перевищила 100 тисяч гектарів. Розглядаючи інший аспект, також важливо відзначити, що великі вибухи на складах зі зброєю можуть спричинити лісові пожежі та викидати в атмосферу оксид азоту та важкі метали. Погіршуючи ситуацію, ці події мають місце на сільськогосподарських ділянках і в природних екосистемах. Якби такі події сталися лише один раз, то атмосфера могла б очиститися від шкідливих речовин протягом кількох тижнів. Але через постійні обстріли, небезпечні речовини залишаються в атмосфері протягом тривалого періоду, що створює серйозні загрози для рослин та живих організмів. Крім того, військові дії спричиняють значно швидше вимирання деяких видів рослин і тварин. Разом із змінами клімату, військові конфлікти, вибухи і обстріли завдають серйозної шкоди нашому природному середовищу [27].

Протягом останнього року спостерігається зростання лісових пожеж та виникнення воронки від вибухів на оброблюваних землях. Страждають цілі види тварин, птахів, комах і рослин, і війна є прискорювачем вимирання видів. Наслідком минулих бойових дій може бути те, що будь-яка територія стане непридатною для життя. Вчені висувають припущення, що внаслідок знищення української флори, на її місце можуть прийти так звані «іноземні» рослини, які випадково потрапили до нас із інших континентів. Вже існує приклад борщівника Сосновського, який може викликати серйозні опіки, та негативно відомої амброзії, цвітіння якої стає випробуванням для алергіків. Україна має найбагатші

чорноземи у світі, які утворюються завдяки тривалій рослинності, але війна спричиняє їх знищення. Це погано впливає на наші чорноземи, які не можуть формуватися на оброблюваних землях. Обстріли залишають навіть буквальні та символічні шрами на землі. Після вибуху на приблизно 70 метрів навколо земля стає насиченою хімічними речовинами, що виділяються вибуховими снарядами. Кожен вид снаряду має власну «хімію», але всюди можна знайти сліди важких металів. Ці речовини накопичуються і, з часом, можуть викликати серйозні мутації в рослинності та серед живих організмів.

Крім цього, у ґрунт надходить значна кількість сірки, яка у взаємодії з водою перетворюється на сірчану кислоту. Ця речовина є отруйною для людей і наносить збитки рослинам, які ростуть на землях, забруднених сіркою. Науковці стверджують, що у вибоїні від снаряда «Град» може накопичуватися до пів кілограма сірки, яка здатна за один день перетворитися на сірчану кислоту. Таким чином, повномасштабна війна між Росією і Україною спричиняє значні збитки не лише економіці країни та соціокультурній інфраструктурі, але також серйозно впливає на довкілля і несе загрозу змін клімату. Важливо відзначити, що екологічні катастрофи та негативні природні події, які зростають у різних частинах світу протягом останніх років, не мають кордонів держав. Те, що відбувається в Україні сьогодні, впливає на всю планету. Тому необхідні спільні та запобіжні заходи для зменшення наслідків негативного впливу російсько-української війни на кліматичні зміни.

Втрата біорізноманіття та заходи боротьби з нею посіли одне з провідних місць у світовій політиці та екологічній економіці. На глобальному рівні запобігання значному скороченню біорізноманіття до 2010 р. було анонсовано як мета в межах Конвенції про біорізноманіття, підписаної на конференції ЮНСЕД у Ріо-де-Жанейро в 1992 р. Відтоді, більшість країн світу, в тому числі й країни Європейського Союзу, напрацьовували ряд документів, спрямованих на запобігання втрат та відновлення біорізноманіття. Поруч із цим, активно розвивались наукові дослідження щодо питань біорізноманіття. Нині, загальними рисами усіх підходів стало розуміння біорізноманіття у порушених

середовищах як поєднання трьох фундаментальних проблем, а саме виявлення, втрата та збереження біорізноманіття [43].

Фундаментальні проблеми біорізноманіття наведені на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Втрата біорізноманіття

Джерело: розроблено автором на основі [30, с. 37-39]

Втрата біорізноманіття представляє собою надзвичайно важливу екологічну проблему, яка впливає на стан природних екосистем та має далекорейхові наслідки для людства. Однак, розуміння цієї проблеми та її наслідків еволюціонувало з часом і сьогодні включає в себе більш складний та інтегрований підхід [30].

Втрата біорізноманіття, як вже зазначено, становить поєднання трьох основних проблем. Перша з них - це виявлення біорізноманіття, яке включає в себе інвентаризацію різноманітних видів рослин і тварин, а також їхніх генетичних ресурсів. Виявлення має на меті зрозуміти, що саме існує в природі і які види підлягають конкретним загрозам [8].

Друга проблема - втрата біорізноманіття. Це явище включає в себе вимирання видів та знищення природних середовищ, внаслідок чого

біорізноманіття зменшується. Причини втрати різноманіття різнобічні, включаючи знищення природних угідь для виробництва, забруднення навколишнього середовища, нецільовий полювання та зміни клімату.

Остання проблема - збереження біорізноманіття, що передбачає прийняття заходів для попередження подальших втрат та відновлення природних екосистем. Збереження біорізноманіття вимагає розробки та впровадження стратегій з охорони природи, створення заповідних територій, а також сприяння відтворенню видів і реставрації екосистем.

Загалом, втрата біорізноманіття - це проблема, яка потребує комплексного підходу та співпраці національних та міжнародних організацій, науки, громадськості та влади. Збереження природної різноманітності є ключовим завданням для забезпечення сталого розвитку нашої планети та збереження її для майбутніх поколінь [49].

Збереження біорізноманіття є необхідною умовою для забезпечення екологічної рівноваги і життєздатності природних екосистем. Процес втрати біорізноманіття має потенційно серйозні наслідки для людства та планети в цілому.

Одним із ключових факторів втрати біорізноманіття є втручання людини в природні середовища. Велика частина природних екосистем піддається перетворенню та знищенню через розширення сільськогосподарських земель, індустріальну діяльність, лісозаготівлю, розробку мінеральних родовищ і будівництво. Це призводить до втрати природних місць і зменшення доступу для багатьох видів рослин і тварин до необхідних ресурсів.

Згубний вплив має також забруднення навколишнього середовища, включаючи забруднення повітря, води та ґрунту хімічними речовинами. Це може призвести до спаду чисельності та вимирання видів, які не можуть пристосуватися до змінених умов [52,53].

Кліматичні зміни також мають серйозний вплив на біорізноманіття. Зміна клімату може призводити до переміщення видів і зміни їхнього природного середовища, що впливає на розподіл видів та екосистем [55,58].

Для боротьби з втратою біорізноманіття необхідно приймати комплексні заходи на національному та міжнародному рівнях. Серед них - створення заповідних територій для збереження унікальних природних середовищ, розробка та впровадження стратегій охорони природи, збереження генетичних ресурсів різних видів, підтримка наукових досліджень та освітніх програм з біорізноманіття [60].

Усвідомлення серйозності проблеми втрати біорізноманіття та вжиття конкретних заходів на її запобігання є ключовими кроками на шляху до сталого розвитку та збереження багатства нашої природи для майбутніх поколінь.

Висновок до першого розділу

Аналіз теоретичних основ формування екологічного проектування свідчить про важливість аспектів управління проектами в контексті екологічної сфери та розгляду їх у взаємозв'язку з глобальними та національними викликами, що стоять перед Україною.

Концептуальні підходи до управління проектами є надзвичайно важливими для забезпечення успішної реалізації екологічних проектів. Становлення та розвиток державного управління екологічними проектами в Україні є актуальним завданням через складні екологічні виклики та вплив військових конфліктів на навколишнє середовище. Уряд та органи державної влади працюють над створенням ефективної системи управління, щоб впроваджувати екологічні проекти та мінімізувати їхні негативні наслідки. Важливою складовою є вдосконалення механізмів контролю, залучення експертів та розробка стратегічних планів.

Глобальні та національні виклики визначають необхідність реформування в Україні за напрямом сталого розвитку та охорони навколишнього природного середовища. Умови, створені військовими конфліктами, роблять екологічні питання ще більш актуальними. Розробка та впровадження екологічних проектів

є необхідністю, і вони повинні відповідати сучасним вимогам та стратегіям сталого розвитку.

У підсумку, дане дослідження підкреслює важливість і актуальність управління екологічними проектами, особливо в контексті сучасних викликів та впливу військових дій на екологію. Розробка концептуальних підходів та розвиток державного управління стають надзвичайно важливими для забезпечення сталого розвитку та збереження навколишнього природного середовища як в Україні, так і в усьому світі.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО ПРОЄКТУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

2.1 Аналіз функціонування системи управління екологічними проєктами в Україні.

Початковим кроком в управлінні є створення та вибір мети, а завершальним етапом - досягнення цієї мети. У статті 16 частині 5 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» вказано, що управління в галузі охорони природних природних комплексів (НПС) спрямоване на виконання законодавства, контроль за дотриманням екологічних норм, забезпечення ефективних та комплексних заходів для захисту НПС, раціонального використання природних ресурсів та координації дій державних та громадських організацій у галузі охорони НПС. Таким чином, основною метою управління навколишнім середовищем є забезпечення виконання екологічного законодавства України.

У екологічному праві вказано, що екологічне управління охоплює «відносини між державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, спрямовані на забезпечення ефективного використання природних ресурсів, захисту навколишнього середовища, забезпечення екологічної безпеки для юридичних та фізичних осіб, дотримання екологічного законодавства, запобігання порушенням екологічних норм та захисту екологічних прав громадян». З іншого боку, у відповідності з теорією біотичного регулювання довкілля, головною метою державного екологічного управління є підтримання життєдіяльності екосистем в межах їх природної стійкості, тобто у межах їх здатності витримувати конкретне максимальне антропогенне навантаження [3].

Мінімальна мета державного екологічного управління полягає у запобіганні виснаженню природного потенціалу та спрямована на уникнення перевищення меж біосфери, що її витримує.

Максимальна мета включає в себе екологізацію всіх аспектів функціонування суспільства, забезпечення належного стану навколишнього середовища та забезпечення необхідної якості життя для населення. Ця мета передбачає гармонізацію відносин між суспільством та природою.

Всі системи управління мають спільні компоненти, такі як суб'єкт управління, об'єкт управління, управлінський вплив і зворотний зв'язок. Ці елементи утворюють єдиний та загальний контур управління.

Суб'єкт управління здійснює вплив на об'єкт управління, що призводить до зміни його діяльності, кількісних та якісних характеристик або впливу на природне середовище.

Важливо відрізнити об'єкти управління від об'єктів охорони навколишнього середовища. Об'єкти охорони навколишнього середовища представлені на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Об'єкти охорони навколишнього середовища

Джерело: розроблено автором на основі [34, с. 194].

Об'єкт управління може впливати на навколишнє середовище в двох напрямках:

- спричиняючи зміни в природному середовищі через вилучення природних ресурсів;
- забруднюючи довкілля внаслідок впливу людини.

Вплив на природні природно-соціальні умови і процеси є результатом діяльності об'єкта управління. Однак, в контексті екологічного управління, саме ефективність впливу об'єкта управління на довкілля вважається ключовим критерієм для оцінки роботи системи державного екологічного управління.

На основі принципів біотичної гармонізації життєдіяльності і здійснення збалансованого розвитку, наведемо основні напрями діяльності державного екологічного управління :

1. Проведення екологічного оздоровлення деградованих природних об'єктів і ландшафтів, а також стабілізація екологічного стану країни.
2. Відновлення природного потенціалу та раціональне використання природних ресурсів.
3. Створення національної екологічної мережі.
4. Захист природних природно-соціальних умов та процесів (НПС).
5. Забезпечення екологічної безпеки, зменшення антропогенного впливу і обмеження забруднення довкілля відходами.
6. Екологізація загальних функцій управління державою.
7. Впровадження принципів збалансованого розвитку та екологізація соціально-економічного розвитку.
8. Розвиток національного екологічного партнерства.

На сьогоднішній день найбільш розвинуті галузі екологічного управління і забезпечення екологічної безпеки. Вони мають добре розроблену природоохоронну законодавчу базу і функціонують як самостійні сфери екологічного управління. Також варто відзначити розвиток управління природокористуванням, але цій галузі ще потрібна більша увага до ефективності та раціональності [34].

У системі державного екологічного управління всі зазначені напрями є предметами правового регулювання, яке ґрунтується на Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища», Земельному та Водному кодексах України, що в основному спрямовані на встановлення правил охорони, функцій державного контролю і надання дозволів. Проте ці норми не охоплюють процеси гармонізації життєдіяльності суспільства в природному середовищі та збалансованого розвитку всіх його аспектів. Важливо відзначити, що більшість з наведених цільових напрямів вже мають свою законодавчу базу, наприклад, в законі України «Про створення національної екологічної мережі» і інших нормативно-правових актах [38].

Постійне удосконалення системи державного екологічного управління є вимогою, яка відповідає міжнародним та європейським стандартам. Для системи державного екологічного управління це означає розширення її функціональних можливостей і вдосконалення системно-методологічного підходу. Тобто, це включає в себе впровадження нових сучасних механізмів екологічного управління та їх адаптацію до природних механізмів біотичного регулювання довкілля і принципів збалансованого розвитку.

У системі державного екологічного управління існує два основних підходи до управління: загальне управління, яке здійснюється через дії державних органів, що включають законодавчі, виконавчі та правозастосовні інстанції, та спеціальне управління, яке реалізується суб'єктами, обладнаними спеціальними повноваженнями з питань екологічного управління, відповідно до вимог екологічного законодавства.

Функції ДСЕУ відображається у її структурі, де існують як загальні, так і спеціалізовані області відповідальності. Ієрархія управління спрямована на вирішення стратегічних завдань в головних органах управління, при цьому вона передбачає делегування менших і більш локальних проблем на рівень нижчих органів управління. Загальні завдання Державної служби екологічного управління наведені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1. Загальні завдання Державної служби екологічного управління

№	Завдання	Характеристика завдань
1	2	3
1.	Законодавче регулювання	це включає визначення основних напрямів державної екологічної політики, спрямованої на гармонізацію відносин між суспільством і природою, забезпечення збалансованого розвитку, а також формування та розвиток законодавчо-правової бази для регулювання відносин у сфері охорони навколишнього середовища, використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки та екологічного управління державою.
2.	Прогнозування	це аналіз і передбачення, підтверджені науковими даними, щодо майбутніх тенденцій у показниках стосовно якості навколишнього середовища і здоров'я населення, економічного та природно-ресурсного потенціалу, оцінку ризиків, пов'язаних з виникненням надзвичайних ситуацій як природного, так і техногенного походження, а також вивчення індикаторів збалансованого розвитку.
3.	Планування	включає в себе ретельне передбачення процесів використання, відновлення та охорони навколишнього середовища. Це охоплює розробку екологічних програм на різних рівнях - міжнародному, державному, регіональному та місцевому. Також до планування входить розробка заходів для запобігання та реагування на надзвичайні ситуації, спрямовані на забезпечення екологічної безпеки.
4.	Організація	передбачає здійснення заходів для реалізації державної екологічної політики на національному та міжнародному рівнях, з урахуванням збалансованого розвитку. Це включає в себе сприяння дотриманню законів та інших нормативних актів, які стосуються охорони навколишнього середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. Організація також охоплює координацію дій і ресурсів для здійснення екологічного управління на різних рівнях управління.
5.	Координація	це ефективне керівництво всією діяльністю міністерств, відомств, підприємств, установ і організацій, незалежно від їхньої форми власності та підпорядкування, у сфері охорони навколишнього середовища, раціонального використання та відновлення природних ресурсів і підтримання екологічної рівноваги.

Продовження табл. 2.1.

1	2	3
6.	Погодження	означає максимальну узгодженість поточних і майбутніх планів діяльності галузей, підприємств, установ і організацій в питаннях охорони навколишнього середовища та використання природних ресурсів.
7.	Контроль і нагляд	передбачає забезпечення виконання вимог законодавства щодо охорони навколишнього середовища всіма державними органами, підприємствами, установами і організаціями, незалежно від їхньої форми власності та підпорядкування, а також громадянами.

Джерело: розроблено автором.

Спеціальні завдання наведені в додатку А.

Залежно від масштабу об'єктів та кількості суб'єктів екологічного управління, Державна служба екологічного управління визначає такі рівні:

- Макроекологічне управління розповсюджує свою компетенцію на великі об'єкти, такі як природне середовище країни, окремі регіони, природні екосистеми та природні ресурси загальнодержавного значення. Це включає також вплив на здоров'я населення. Серед суб'єктів, які відповідають за такий вид управління, можна відзначити центральні законодавчі та виконавчі органи, регіональні уряди та органи місцевого самоврядування. Вони мають повноваження приймати управлінські рішення, що стосуються держави в цілому, окремих регіонів та галузей господарства.

- Мікроекологічне управління охоплює адміністративно-територіальні одиниці, підприємства, компанії, організації та конкретні природні об'єкти, які мають чітко визначені межі на місцевості, такі як земельні ділянки, водні об'єкти, ділянки континентального шельфу, надра, об'єкти природно-заповідного фонду та інші. Серед суб'єктів, що відповідають за такий вид управління, можна відзначити виконавчі структури, органи місцевого самоврядування, органи Європейського союзу, а також системи екологічного менеджменту суб'єктів господарювання. Вони мають повноваження приймати

управлінські рішення, які стосуються невеликих територій, конкретних природних об'єктів, підприємств, компаній та організацій [53].

В ієрархії ДСЕУ можна виділити наступні рівні екологічного управління (що відображають адміністративно-територіальний розподіл в державі):

1. Загальнодержавний (національний) рівень, який охоплює всю територію України.
2. Регіональний рівень, який охоплює території областей та міста Київ (Автономна Республіка Крим та місто Севастополь включено).
3. Місцевий рівень, що визначається адміністративно-територіальними районами та зонами, де можлива надзвичайна екологічна ситуація.
4. Об'єктовий рівень, який охоплює природні об'єкти та підприємства.

Проте природа ігнорує адміністративні межі, і розподіл природних систем за територією не завжди співпадає з сучасним адміністративно-територіальним поділом держави.

Система ДСЕУ включає галузеве управління, що ґрунтується на міністерствах, комітетах, відомствах, концернах, корпораціях і інших галузевих установах та організаціях, які мають свої філії та структури в усіх регіонах країни.

На рівні окремого підприємства, яке є об'єктом ЕУ, два рівні управління перетинаються: територіальний, представлений місцевими органами ЕУ, і галузевий, представлений відомчими органами ЕУ. Під впливом цих двох рівнів управління функціонує система екологічного менеджменту підприємства (об'єкта ЕУ).

Органи загального державного управління - це органи державної законодавчої влади, які мають легальні повноваження, визначені законодавчими актами. Окрім загальних обов'язків управління на рівні держави, вони виконують також наступні функції:

1. Формування і забезпечення впровадження державної екологічної політики.

2. Визначення правових засад регулювання екологічних відносин.
3. Здійснення контролю за дотриманням екологічного законодавства.

Ці органи включають в себе такі: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, обласні державні адміністрації, включаючи Київську міську державну адміністрацію, а також районні державні адміністрації, включаючи райони у місті Києві.

Президент України має такі функції:

- Він виступає як гарант національної безпеки, включаючи аспекти екологічної безпеки.
- У разі необхідності, Президент України може приймати рішення про введення надзвичайного стану на всій території України або в окремих її місцевостях. Крім того, він має право оголошувати окремі місцевості України зонами надзвичайної екологічної ситуації, і ці рішення повинні бути подальше схвалені Верховною Радою України [39].

Верховна Рада України має такі обов'язки і функції:

- Вона визначає принципи внутрішньої та зовнішньої екологічної політики.
- Розробляє та приймає правові акти, спрямовані на збереження природи, забезпечення здоров'я населення і регулювання екологічних відносин.
- Встановлює основи використання природних ресурсів виключної (морської) економічної зони, континентального шельфу, у сфері освоєння космічного простору, організації та управління енергосистемами, транспортом і зв'язком.
- Визначає територіальну структуру України, принципи організації та функції суб'єктів управління Державною службою екологічної безпеки України.
- Затверджує правові акти міжнародного екологічного права, такі як конвенції, договори, угоди та резолюції міжнародних організацій, а також загальнодержавні екологічні програми.

- Підтверджує укази Президента України щодо оголошення окремих місцевостей України зонами надзвичайної екологічної ситуації та визначає їхні правові обмеження [35].

Кабінет Міністрів України виконує наступні функції і завдання:

- Реалізує внутрішню і зовнішню екологічну політику, яка була затверджена Верховною Радою України.

- Забезпечує дотримання законів України, актів Президента України в галузі охорони довкілля і здоров'я населення, а також використання природних ресурсів і забезпечує екологічну безпеку.

- Керує органами загального і спеціального державного управління, місцевим самоврядуванням та регулює діяльність недержавних органів управління в сфері Державної служби екологічної безпеки України.

- Координує роботу міністерств, державних комітетів та інших установ у сфері екологічної політики.

- Розробляє і впроваджує загальнодержавні екологічні програми та забезпечує виконання нормативно-правових актів міжнародного екологічного права.

- Реалізує державні, регіональні, місцеві та об'єктові програми зниження рівня техногенно-екологічних ризиків для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій.

- Встановлює порядок розробки і затвердження екологічних нормативів, лімітів використання природних ресурсів, викидів і скидів забруднюючих речовин у довкілля.

- Встановлює порядок визначення розміру оплати за використання природних ресурсів, забруднення довкілля та розміщення відходів.

- Організовує екологічне виховання та навчання населення в Україні.

- Приймає рішення щодо призупинення (тимчасової або постійної) діяльності об'єктів Державної служби екологічної безпеки України у випадках порушення ними екологічного законодавства [37].

Один із законодавчих органів державної виконавчої влади, який виконує спеціалізовані функції в галузі екології, це Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Воно було створено 27.05.2020 року.

Міністерство визначає та здійснює державну стратегію в таких напрямках:

- Збереження та захист навколишнього природного середовища.
- Регулювання сфер радіаційної, біологічної і генетичної безпеки в рамках своїх повноважень, які визначені законодавством.
- Управління галузями рибного господарства і рибної промисловості.
- Захист, раціональне використання та відновлення водних біоресурсів.
- Регулювання діяльності у рибальстві та забезпечення безпеки мореплавства для суден, які входять до флоту рибного господарства.
- Управління лісовим і мисливським господарствами [29].

Водночас забезпечує формування та впровадження державної політики в таких сферах:

- Розвиток гідротехнічної інфраструктури та земельної меліорації, управління, використання та відновлення поверхневих водних ресурсів.
- Проведення геологічних досліджень і раціональне використання підземних ресурсів.
- Управління зонами відчуження та зонами обов'язкового відселення, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, виведення з експлуатації Чорнобильської АЕС і перетворення об'єкта «Укриття» у екологічно безпечну систему, а також керівництво державним управлінням у галузі обробки радіоактивних відходів на етапі їх довгострокового зберігання і захоронення.
- Здійснення державного нагляду (контролю) в сфері охорони довкілля, раціонального використання, відновлення і захисту природних ресурсів.
- Здійснення державного геологічного контролю та впровадження заходів збереження озонового шару, регулювання негативного впливу людини на

кліматні зміни та адаптації до них, а також виконання вимог Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та Кіотського протоколу до неї, Паризької угоди.

Пріоритети діяльності Міністерства включають:

- Запобігання і контроль над промисловим забрудненням.
- Управління відходами.
- Боротьба зі зміною клімату.
- Управління лісовими ресурсами.
- Збереження біорізноманіття та охорона земельних ресурсів.
- Діяльність на природоохоронних територіях.
- Управління прісноводними та морськими ресурсами.
- Розвиток рибного господарства.
- Використання надр.
- Забезпечення ядерної безпеки та керування зоною відчуження.
- Моніторинг стану довкілля.
- Впровадження цифрових технологій.
- Реформа публічного управління.

Сфери діяльності Міністерства включають в себе наступні напрями:

1. Охорона атмосферного повітря.
2. Боротьба зі зміною клімату і збереження озонового шару.
3. Стійке управління водними ресурсами.
4. Захист та збереження земельних ресурсів.
5. Керування відходами.
6. Збереження біорізноманіття.
7. Забезпечення біобезпеки.
8. Природно-заповідний фонд.
9. Захист від радіаційних ризиків.
10. Регулювання пестицидів та агрохімікатів.
11. Екологічний моніторинг.
12. Геологічне дослідження та раціональне використання надр.

13. Реагування на наслідки катастрофи на Чорнобильській АЕС і керування зоною відчуження.

14. Моніторинг стану довкілля та екологічних умов в зоні проведення бойових дій.

Міністерство містить відділи та міністерства, список наведений в додатку Б.

Україна має складну систему управління в галузі екології, включаючи різні підвідомчі організації, що займаються контролем і регулюванням екологічних питань. Основні підвідомчі організації в управлінні екологією України наведені на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Підвідомчі організації

Джерело: розроблено автором на основі [44].

2.2. Джерела і форми фінансування екологічних проектів

В Україні тема екологічних інвестицій є актуальною і висвітлена в наукових працях таких науковців, як: А. Цибуляк, Н. Каменєва, Я. Белінська, О. Чаплигін, К. Федченко та ін. Значно менше приділено уваги саме проблемам фінансування екологічних проектів. Зокрема, це питання досліджували О. Тулай, Т. Біляк, У. Костюк, А. Терехух, Г. Ільницька-Гикавчук, О. Макар.

Аналіз робіт цих учених показав, що вони мають різні підходи до розкриття проблеми фінансування екологічних інвестицій. Частина з них здійснила огляд капітальних інвестицій у сфері захисту довкілля, визначила напрями державної політики щодо фінансової підтримки таких проектів. Водночас інші науковці зосередили свою увагу на окремих джерелах фінансування екопроектів, таких як іноземні інвестиції, кошти міжнародних фінансово-кредитних установ, кошти державного бюджету тощо [46].

Збереження довкілля є однією з глобальних проблем людства та потреб сьогодення, що було породжено багатоміжним протистоянням природи та людини, її виробничої та повсякденної діяльності. Всеохоплюючий характер даної проблеми означає, що Україна разом з іншими країнами світу перебуває під впливом її наслідків і задіяна у її вирішенні. Особливо питання захисту навколишнього середовища набуло актуальності для нашої держави з установленням зовнішньополітичного курсу на зближення з Європейським Союзом, що означає прийняття ключових стандартів екологічної політики в рамках стратегії сталого розвитку. Справа в тому, що ще у Маастрихтській угоді від 7 лютого 1992 р., яка була укладена країнами – провідними учасницями ЄС, зазначено, що головним завданням реалізації спільної стратегії розвитку є гармонізація політики в усіх сферах суспільного життя, у тому числі щодо захисту навколишнього середовища. Якщо Україна планує подальшу інтеграцію в європейський економічний та політичний простір, важливим завданням є активізація політики збереження довкілля. Це вимагає належного фінансування екологічних проектів [25].

Поняття «екологічні інвестиції» є добре висвітленим у вітчизняній науковій літературі. Водночас бракує праць, які б містили комплексне дослідження фінансового забезпечення екологічних проектів, що дало б змогу систематизувати його джерела і поглибити розуміння сучасного стану розвитку екологічних інвестицій в Україні. Виконання останнього завдання також потребуватиме актуалізації аналізу динаміки та структури екологічних інвестицій [9].

Аналіз теоретичних основ екологічних інвестицій дав змогу зробити висновок, що найбільш повно зміст даного поняття розкрила О. Вишницька, визначивши їх як «усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються у господарську діяльність з метою зменшення негативного впливу людей на навколишнє середовище, зниження впливу шкідливих процесів виробництва, споживання та утилізації товарів і послуг; збереження та раціональне використання природних ресурсів та поліпшення природно-ресурсного потенціалу територій; забезпечення екологічної безпеки країни, завдяки чому досягаються екологічні, соціальні та економічні результати».

Це визначення дає змогу зрозуміти, що такий вид інвестицій, насамперед, спрямований на подолання негативних наслідків впливу людини на довкілля і розрахований не лише на покращення стану навколишнього середовища, а й поліпшення рівня соціально-економічного життя країни [9].

Наприклад, А. Гетьман виокремлює лише два джерела фінансування екологічних інвестицій: бюджетне (кошти державного, республіканського та місцевих бюджетів, фондів охорони навколишнього природного середовища) і позабюджетне (добровільні внески, кредити та позики фінансових установ, гранти міжнародних організацій тощо). Натомість походження коштів для даних цілей більш варіативне.

В основу структуризації джерел фінансування екологічних інвестицій покласти ознаку суб'єкта, який постачає відповідні грошові ресурси. Це дасть змогу в подальшому виокремити конкретні методи та інструменти, що можуть

бути використані для залучення коштів у реалізацію різноманітних екологічних заходів та проектів.

Державне фінансування інвестиційних екопроектів здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, бюджетних та позабюджетних фондів охорони навколишнього природного середовища у вигляді субвенцій, податкових пільг, грантів. Джерела фінансування наведені на рис. 2.3.

Рис. 2.3. Джерела фінансування екологічних проектів

Джерело: складено автором.

Фінансове забезпечення екологічних інвестицій підприємствами, як правило, здійснюється в Україні через необхідність дотримання екологічних та санітарно-гігієнічних норм. Такі інвестиції рідко носять добровільний характер і реалізуються за рахунок власних коштів підприємства, державних асигнувань у рамках програм грантової підтримки чи пільгового кредитування. Участь

фінансово-кредитних установ у фінансуванні екологічних проектів відбувається через кредитування, як правило, у рамках державно-приватного партнерства з комерційними банками. Це зумовлено тим, що «екологічні кредити» як самостійний продукт не цікавлять вітчизняні банківські установи через їх низьку економічну привабливість. Кредитування таких проектів відбувається в рамках державних програм за участі бюджетних коштів. Прикладом може слугувати програма Кабінету Міністрів України «Теплі кредити», за яким частину тіла кредиту й відсотків компенсує держава.

Незначною є участь громадян у реалізації інвестицій із захисту довкілля. У переважній більшості ці заходи стосуються переходу на альтернативні джерела енергії (вітрогенератори та сонячні батареї) у комбінації з капітальним ремонтом оселі в контексті енергозбереження. Сьогодні поступово активізується діяльність домогосподарств із сортування побутового сміття, а також участь громадян у діяльності з порятунку безпритульних тварин. Усі ці заходи фінансуються за рахунок заощаджень населення, волонтерських внесків, рідше – за рахунок пільгових кредитів у рамках відповідних державних проектів. Насамкінець слід згадати про участь міжнародних фінансово-кредитних установ у фінансуванні екологічних інвестицій, оскільки частка їхніх коштів нині є однією з найбільших. Для цього використовуються такі інструменти, як програми фінансової допомоги, гранти та пільгові цільові кредити. Традиційними донорами для інвестицій в екологічні проекти для України є:

1. Європейський банк реконструкції та розвитку, який у різні роки здійснював фінансування екологічних інвестицій в Україні за такими основними програмами: – USELF – кредитна лінія в обсязі до 140 млн. євро, відкрита для сприяння реалізації проектів із використання відновлюваних джерел енергії в Україні; – UKEEP – кредитна лінія, створена ЄБРР у 2007 р. для надання цільового фінансування для проектів з енергозбереження та відновлюваної енергетики українським приватним підприємствам через партнерські фінансові установи, а саме місцеві комерційні банки («Укрексімбанк», «Банк Форум», «Кредитпромбанк», «Мегабанк та «Райффайзен Банк Аваль»); – FINTECC –

грантове фінансування проектів з упровадження технологій у сфері пом'якшення кліматичних змін (програма заснована в 2016 р., розрахована на три роки, підтримується грантовим фінансуванням у розмірі 7 млн. дол. США з Глобального екологічного фонду і 4 млн. євро – з інвестиційного фонду «Сусідство Європейського Союзу», ЄБРР у рамках цієї програми планує надати кредитування до 40 млн. євро).

2. Північна екологічна фінансова корпорація (NEFCO), яка нині бере участь у фінансуванні проектів в Україні в рамках таких програм: – «Чисте виробництво» – надання кредитів приватному сектору від 50 до 350 тис. євро; – «Екоефективність» – розрахована на муніципальний сектор і проекти, які пов'язані із центральним опаленням або очищенням стічних вод на промислових підприємствах, передбачає надання кредитів від 100 до 400 тис. євро на строк від чотирьох до восьми років [33].

Глобальний екологічний фонд – надає гранти країнам, що розвиваються, та з перехідною економікою для проектів, пов'язаних із: біорізноманіттям, зміною клімату, міжнародними водами, деградацією земель, озоновим шаром, стійкими органічними забруднювачами. Свою діяльність ГЕФ здійснює через так звані виконавчі агенції: Програма розвитку ООН, Програма ООН із навколишнього середовища, Світовий банк, Африканський банк розвитку, Азіатський банк розвитку (ADB), ЄБРР, Організація харчування та сільського господарства ООН, Міжамериканський банк розвитку, Міжнародний фонд розвитку сільського господарства, Організація розвитку промисловості ООН. Певною мірою участь у реалізації екологічних проектів в Україні за посередництва Міністерства екології та природних ресурсів беруть такі міжнародні організації, як ООН, ЮНЕСКО, Світовий банк, Європейський інвестиційний банк, Європейська екологічна агенція та ін. Особливо їх діяльність активізувалася разом зі зближенням України та ЄС у рамках програми Східного партнерства. Водночас набувають популярності гранти та екологічні програми, що їх пропонують інші міжнародні організації та установи регіонального рівня [7].

В останні десятиліття в Україні, як і у світі, активізувалася проблема із погіршенням стану навколишнього природного середовища внаслідок антропогенного впливу. Ми спостерігаємо невпинне виснаження ґрунтів, забруднення атмосфери та водних ресурсів, деградацію лісів, зменшення біологічного різноманіття. Гострий характер усіх цих проблем сьогодні вимагає нарощування обсягів екологічних інвестицій.

Аналіз джерел фінансування екологічних інвестицій дав змогу згрупувати їх за суб'єктами, які задіяні в наданні коштів для їх реалізації. В Україні традиційно склалося, що найбільшу роль у фінансовому забезпеченні таких інвестицій відіграє держава. Очевидно, що така ситуація є вкрай негативною, оскільки реалізація стратегії екологічного розвитку країни залежить від державного бюджету та позабюджетних державних та відомчих фондів, які є джерелами ненадійними через постійний дефіцитний характер, низький пріоритет таких витрат та їх формування за залишковим принципом. Також Україна є значною мірою залежною від коштів, що їх надають міжнародні та регіональні організації в рамках реалізації програм із кредитування та грантової підтримки. Перевагами цих ресурсів є їхня невисока вартість та цільовий характер використання коштів, однак доступ до них обмежений для багатьох економічних суб'єктів через високі критерії відбору проектів. У рамках реалізації стратегії переходу до альтернативних джерел енергії активніше почали працювати вітчизняні банки, які задіяні в програмах пільгового кредитування проектів енергоефективності. Однак той факт, що програми реалізуються спільно з державою, спричиняє ситуацію, коли цей банківський продукт є недоступним через брак бюджетних коштів.

За результатами нашого дослідження ми пропонуємо для активізації фінансування заходів із захисту довкілля, крім активного використання альтернативних методів фінансування екопроектів, про які згадувалося вище, створити в Україні на постійній основі Фонд зелених інвестицій, який був би недоторканою статтею в державному бюджеті, співпрацював би з місцевими громадами, громадськими організаціями та займався фінансуванням проектів на

конкурсній основі. Наповнення даного фонду можна було б здійснювати завдяки так званому «зеленому податку», сплату якого було б покладено на екологічно шкідливі виробництва. Водночас для тих підприємств, які відстоюють ідеї захисту довкілля і роблять реальні кроки зі зменшення шкідливого впливу на екологію, навпаки, слід увести «зелену податкову пільгу». Це стимулювало б вітчизняні підприємства до ініціативної реалізації екологічних інвестицій [58].

2.3 Світова практика використання сучасних підходів управління екологічними проєктами

Стійкий розвиток світової економіки вимагає розповсюдження концепцій «зеленого» зростання, зменшення негативного впливу на навколишнє середовище та вирішення проблеми екологічного дефіциту. Однак сучасні економічні трансформації відзначаються також спрямованістю на підвищення рівня життя людей і соціальну справедливість. Світовий досвід у сфері «зеленого» зростання показує, що необхідно не лише зменшувати негативний вплив на навколишнє середовище, а й отримувати користь від екологізації виробництва та впровадження практики розумного споживання. Питання, які виникають під час реалізації принципів та правил, закладених у міжнародних угодах, можуть пояснюватися різним розумінням державами того, який внесок вони повинні зробити для активізації «зеленої» економіки [12].

Для впровадження стратегії «зеленого» розвитку країни повинні здійснити перетворення в промислових системах відповідно до сучасних вимог екологічної ефективності та забезпечити фінансування для цього процесу. Проте важливо пам'ятати, що такі зміни неможливі без співпраці між країнами, включаючи міжнародний рівень. Кожна країна має вибрати свій власний шлях у реалізації «зелених» перетворень, і це може включати підвищення енергоефективності або належне управління природними ресурсами, які принесуть найбільші короткострокові переваги.

Наразі, «зелені» інвестиції стали необхідною складовою для досягнення глобальних цілей сталого розвитку і формування «зеленої» економіки. Це відкриває перед нами нові перспективи та визначає нові екологічно стійкі аспекти для розвитку міжнародної фінансової системи завдяки активному зростанню «зеленого» сектору світового фінансового ринку та відповідальним інвестиціям. Відбувається зміна у парадигмі інвестування на користь інвестицій, спрямованих на трансформацію та досягнення соціальних та екологічних цілей, які відповідають економічним очікуванням і мають потенціал для позитивного впливу на суспільство та навколишнє середовище. За експертними оцінками, до 2030 року в світі буде вкладено приблизно 93 трільйони доларів у реалізацію «зелених» проєктів, для чого потрібно використовувати різноманітні фінансові інструменти [51].

Кожна країна намагається розробити свою власну стратегію для створення фінансового механізму, який би сприяв інноваціям та інвестиціям у «зелену» модернізацію. Головною метою цього процесу є структурні зміни, спрямовані на досягнення екологічно сталого виробництва та споживання відповідно до глобальних цілей та національних розвиткових пріоритетів. Інвестування в екологічно орієнтовані проєкти є однією з основних складових «зеленої» економіки. Важливість розвитку ефективних інструментів для «зелених» інвестицій очевидна і обумовлена численними глобальними та внутрішніми викликами, а також суспільно-політичним дискурсом щодо інвестиційної політики національних держав.

Зокрема, серед різних інструментів фінансування «зелених» проєктів (таких як кредити, позики, квоти на забруднення, механізми «зелених» закупівель і інше) найбільший ріст відзначається у сфері «зелених» облігацій. За даними Climate Bonds Initiative, на кінець 2020 року загальний обсяг емісії «зелених» облігацій сягнув 1,7 трільйона доларів США. Із цієї суми, на кінець грудня 2020 року, понад 80% становили випуски облігацій на суму 1,1 трільйона доларів США, незважаючи на вплив пандемії COVID-19. Спостерігається значний приріст стійкого боргу. Серед ТОП-15 країн, що емітують «зелені»

облігації, виділяються США, Китай та Франція, які разом складають 44% світової емісії у 2019 році. Американські емітенти вивели на ринок облігацій на суму 51,3 мільярда доларів США, тоді як їхні китайські та французькі колеги випустили облігації на суми 31,3 мільярда та 30,1 мільярда доларів США відповідно. Значна частина коштів, залучених в результаті емісії облігацій, була спрямована на проекти в сфері відновлюваної енергетики, а саме 33% або 51 мільярд доларів США.

Серед глобальних факторів, які зобов'язують нас створити ефективне інституційне середовище для розвитку «зеленого» фінансування, можна виділити наступні аспекти:

1. Можливі санкції та обмеження на міжнародному рівні для компаній, що працюють у «забруднюючих» галузях.

2. Потребу в активних заходах для встановлення стандартів та правил на «зелених» фінансових ринках.

3. Зростаюче значення екологічних ризиків для сталого розвитку суспільства та економіки загалом.

4. Міжнародні зобов'язання розвинених країн щодо заходів з охорони природи відповідно до Паризької угоди про зміну клімату.

5. Зміна ландшафту світової економічної системи завдяки інвестиціям в екологічно нестійкі галузі та технології, а також підвищення значення екологічних та низьковуглецевих показників у бізнес-рейтингах.

6. Загроза відставання ключових учасників глобального ринку від світових тенденцій у зв'язку з активною інституалізацією ініціатив у галузі розвитку «зеленого» фінансування.

7. Великий потенціал ринку «зелених» фінансів та зростаючий інтерес емітентів, інвесторів та регуляторів у розвитку ринку «зелених» облігацій на світовому рівні.

Головними світовими тенденціями стають створення та успішне функціонування спеціалізованих секторів «зелених» облігацій на глобальних біржах і впровадження маркування «зелених» облігацій для привертання

глобальних інвесторів. Основні галузі використання «зелених» облігацій включають відновлювані джерела енергії, підвищення ефективності використання електроенергії, запобігання забрудненню довкілля, екологічно чистий транспорт, управління водними ресурсами та стічними водами, а також адаптацію до змін клімату. При цьому ключовим аспектом щодо розвитку «зелених» облігацій є система їх перевірки. Важливою складовою просування «зелених» інвестицій є використання стандартів Міжнародної асоціації ринків капіталу (ICMA), які мають міжнародне визнання і забезпечують функціонування стійких механізмів фінансування «зелених» проектів та подолання бар'єрів, пов'язаних з особливостями національних фінансових систем [32].

Міжнародна асоціація ринків капіталу висловлює думку про необхідність створення національних центрів для широкого консультування щодо «зелених» інвестицій та перевірки стандартів, які допоможуть зменшити витрати для емітентів. Оскільки на цей момент відсутні національні методології та термінологія для «зелених» облігацій, можливо варто використовувати принципи «зелених» облігацій Міжнародної асоціації ринків капіталу як основу, яка в подальшому може стати частиною національних методологій та термінології, а також регулюючого законодавства [9].

Стимулювання розвитку «зелених» проектів та ринку відповідальних інвестицій є однією з найважливіших складових світової економіки, і впровадження екологічних реформ на національному рівні повинно бути супроводжене розвитком інструментів «зеленого» фінансування, що стає нагальною необхідністю. Сформування єдиної позиції, яка б була прийнята всіма учасниками світової економіки, стосовно того, що вважати «зеленими» проектами, а також встановлення системи для проведення оцінки, стандартизації інформації з показників ESG (екологічних, соціальних та управлінських), регулювання правил і методологій, а також створення якісної основи для аналізу, стають завданнями першочергового плану. При цьому важливий зарубіжний досвід, оскільки він не лише допомагає зрозуміти, як працюють конкретні

фінансові інструменти, але й показує досягнуті результати завдяки їх впровадженню [12].

На рівні кожної національної економіки важливо провести комплекс заходів, спрямованих на модернізацію основних активів в промисловості, розвиток технологій, що зберігають ресурси, зменшення енергоспоживання у валовому внутрішньому продукті та скорочення технологічного відставання країн, що розвиваються, від лідерів в галузі «зеленої» економіки. Однак, для забезпечення фінансування національної політики в сфері енергозбереження, важливо не лише розробити конкретні пропозиції для підтримки емітентів «зелених» облігацій, але також вивчити способи привертання приватних інвестицій в екологічний сектор ринку. Досвід зі «зеленими» інвестиціями в усьому світі показує, що ефективні засоби фінансування «зелених» проектів включають:

1. Повне або часткове звільнення від податку на прибуток недержавних пенсійних фондів та інституційних інвесторів за отриманий відсотковий дохід від «зелених» облігацій.

2. Розширення можливості застосування податкової ставки 0% до доходу від «зелених» облігацій, схоже до підходу, застосовуваного до цінних паперів високотехнологічних секторів.

3. Особливий підхід до регулювання капіталовкладень банків, що інвестують у «зелені» облігації, і включення цих облігацій до Ломбардного списку, зі зниженим дисконтом в деяких випадках.

Зрозуміло, що реалізація таких підтримуючих заходів допоможе національній фінансовій системі мобілізувати необхідні ресурси для економічно обґрунтованих «зелених» проектів. Проте лише спільна та узгоджена діяльність всіх країн може призвести до створення ефективного ринку «зеленого» фінансування та сприяти переходу до більш екологічно сталого та стійкого глобального розвитку.

Аналіз ситуації з урахуванням точок зору провідних фахівців з питань «зеленого» інвестування призводить до таких ключових висновків щодо перспектив розвитку «зеленого» фінансування на глобальному рівні.

Хоча існує значна кількість реальних учасників відповідального інвестування, представлених як багатонаціональними компаніями, так і компаніями національного рівня, актуальним є створення єдиної світової системи правил, які визначатимуть необхідні критерії для «зелених» фінансових інструментів. На національному рівні потрібна комплексна міжвідомча координація щодо впровадження «зеленого» фінансування, методології та інститутів для оцінки ризиків ESG-інвестування та екологічних KPI, гармонізація національного законодавства для гарантування безпеки «зелених» інвестицій та використання стандартів ICMA. Не менш важливим є забезпечення ефективної реалізації цінностей сталого розвитку під час створення міжнародних правил «зеленого» фінансування [45].

Вирішення політичних, методологічних, регулятивних та економічних конфліктів в процесі формування єдиної системи правил «зеленого» розвитку між розвинутими та розвиваючими країнами виявляється важливим кроком. Далі важливо системно, планово та координовано розробляти багаторівневу систему фінансових інструментів, що враховує потреби різних типів інвесторів (від інституційних інвесторів до фізичних осіб), їх мотивації для реалізації «зелених» проєктів та можливі наслідки впровадження цих інструментів.

На сьогоднішній день ми спостерігаємо динамічний розвиток дискусії щодо «зеленого» фінансування та відповідального інвестування, підтримку цієї теми як на політичному, так і на корпоративному рівні. Для подальшого розвитку «зеленого» фінансування важливим є науковий та правовий аналіз застосування інструментів «зеленого» фінансування та широкий суспільний діалог в цій сфері.

Для подальшого просування наукової дискусії у цьому напрямі важливими є такі аспекти:

1. Визначення та стандартизація підходів та методологічних принципів для оцінки ефективності екологічних проєктів.

2. Аналіз завдань, запланованих для реалізації, та їх коригування з використанням наявного досвіду.

3. Розвиток конкретних цілей у галузі застосування різноманітних «зелених» фінансових продуктів.

4. Використання можливостей для привласнення коштів населення та приватного сектору у фінансування «зелених» проєктів на регіональному та національному рівнях, де виступають як державні структури, так і компанії як емітенти таких облігацій.

5. Впровадження інструментів «зеленого» фінансування в соціальні програми.

Додатково, обґрунтування та реалізація систем державних екологічних замовлень є ключовим напрямком для подальшого розвитку «зеленого» фінансування.

Висновок до другого розділу

Досліджуючи особливості впровадження державного екологічного проєктування в Україні та світі, важливий огляд факторів, що впливають на реалізацію екологічних проєктів як в Україні, так і в міжнародному контексті. Проаналізувавши інформацію, можна зробити кілька ключових висновків.

Перше, в Україні система управління екологічними проєктами потребує більшої координації та ефективності. Розглянуто проблеми, пов'язані з функціонуванням системи управління екологічними проєктами в Україні, такі як бюрократичні перешкоди та нестача ресурсів. Щоб досягти успіху в реалізації екологічних проєктів, необхідно покращити співпрацю між державними органами, громадськими організаціями та бізнесом. Також важливо зробити процес управління більш прозорим та відкритим для громадськості, щоб забезпечити довіру та підтримку громади.

Друге, фінансування є ключовим аспектом успішної реалізації екологічних проєктів. Проаналізував джерела і форми фінансування екологічних проєктів,

включаючи державні бюджети, міжнародну допомогу, інвестиції та гранти. Україна повинна розвивати стратегії фінансування, щоб забезпечити сталу підтримку для проєктів, спрямованих на покращення стану довкілля.

Важливо також розвивати механізми фінансової підтримки для малих та середніх підприємств, які грають важливу роль у здійсненні екологічних ініціатив.

Третє, світова практика використання сучасних підходів управління екологічними проєктами може слугувати важливим джерелом навчання та натхнення для України. Огляд кращих практик з різних країн і вказує на важливість впровадження і адаптації цих підходів до внутрішніх умов. В Україні можна вивчати досвід країн, які вже успішно впроваджують сучасні екологічні проєкти, і адаптувати ці знання до власних потреб та реалій.

Загалом, варто відмітити важливість екологічного проєктування та його впровадження як способу збереження навколишнього середовища та забезпечення сталого розвитку. Цей процес вимагає спільних зусиль уряду, бізнесу та громадськості. Україна може вдосконалювати свою систему управління екологічними проєктами, розвивати механізми фінансування та використовувати міжнародний досвід для досягнення своїх екологічних цілей.

Однак важливо пам'ятати, що екологічне проєктування - це процес, який потребує часу та терпіння. Результати можуть бути помітними лише в довгостроковій перспективі. Тому важливо зберігати послідовність та сталість в підходах до екологічного проєктування та забезпечувати його впровадження через різні галузі економіки та суспільства.

Завдяки зусиллям національного та міжнародного співтовариства, Україна має потенціал стати лідером у впровадженні екологічних ініціатив та сприяти покращенню стану навколишнього середовища як національно, так і глобально. Важливо надавати пріоритет цілям сталого розвитку та забезпеченню екологічної безпеки для майбутніх поколінь.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО ПРОЄКТУВАННЯ В УКРАЇНІ

3.1. Готовність державних службовців до управління екологічними проєктами

Обґрунтування важливості готовності державних службовців до управління екологічними проєктами в контексті сучасних екологічних викликів займає центральне місце в дискусіях про сталість та ефективність публічного управління. На протязі останніх десятиліть екологічні проблеми стали найбільш визначними та нагальними завданнями для сучасного світу. Спостерігаються глобальні зміни клімату, забруднення повітря та водойм, втрати біорізноманітності та інші негативні явища, які ставлять під загрозу екосистеми та людське здоров'я.

На першому рівні, екологічні проблеми впливають на добробут та якість життя громадян. Забруднене довкілля призводить до збільшення захворюваності, зниження продуктивності праці, збільшення витрат на медичне обслуговування та зменшення тривалості життя. Забруднення призводить до психосоціальних проблем, таких як стрес, депресія та ізоляція. Екологічні проблеми також мають економічні наслідки, включаючи збитки від природних катастроф, втрати в сільському господарстві та промисловості, а також збільшення витрат на адаптацію до змін клімату.

З другого боку, екологічні проблеми також мають транскордонний характер і перетинають національні кордони. Забруднення повітря та водойм, а також викиди парникових газів в одній країні можуть впливати на сусідні країни та весь світ. Тому координація та співпраця між державами у сфері екології стають надзвичайно важливими. Державні службовці грають ключову роль у формуванні та реалізації міжнародних домовленостей та управлінні

екологічними проєктами, спрямованими на зменшення негативного впливу на навколишнє середовище.

З врахуванням цих факторів, можна визначити наступні ключові аспекти важливості готовності державних службовців до управління екологічними проєктами:

1. Збереження здоров'я та добробуту громадян: Забезпечення чистого довкілля та ефективного управління екологічними проєктами сприяє зниженню рівня захворюваності та покращенню якості життя населення.

2. Забезпечення сталого розвитку: Державні службовці грають ключову роль у впровадженні стратегій та програм сталого розвитку, які враховують екологічні аспекти.

3. Міжнародна співпраця: Кліматичні та екологічні проблеми вимагають спільних зусиль на міжнародному рівні. Готовність державних службовців до співпраці та розробки міжнародних домовленостей є важливою.

4. Економічні аспекти: Сучасні ринки вимагають зелених інновацій та дотримання екологічних стандартів. Державні службовці повинні мати глибоке розуміння екологічних ризиків та можливостей зеленої економіки.

5. Глобальна відповідальність: Світ стикається з екологічними викликами, і всі держави мають відповідальність за збереження навколишнього середовища та майбутніх поколінь.

6. Політична підтримка: Світова спільнота вимагає дієвих заходів у сфері екології, тож готовність державних службовців до управління екологічними проєктами стає питанням політичного пріоритету.

7. Громадська думка: Спільність має високі вимоги щодо дій державних органів у сфері екології, і готовність державних службовців впливає на довіру громадськості та легітимність влади.

8. Світовий престиж: Успішне управління екологічними проєктами підвищує міжнародний престиж та статус країни в глобальному співтоваристві.

Обґрунтування важливості готовності державних службовців до управління екологічними проєктами в контексті сучасних екологічних викликів

є критичним для забезпечення сталого розвитку та збереження навколишнього середовища. Державні службовці відіграють важливу роль у формуванні та реалізації стратегій управління екологічними проектами, і їх готовність до цієї важливої роботи визначає нашу спроможність відповідати на екологічні виклики сьогодення та майбутнього.

Готовність державних службовців є питанням великого значення у контексті ефективного виконання їхніх обов'язків в екологічній галузі. Державні службовці, що працюють в екологічних органах та агентствах, відповідають за захист довкілля, регулювання викидів забруднювачів, впровадження екологічних стандартів і спрямовані на підтримання сталого розвитку. Ця робота вимагає високого рівня спеціалізованих знань, навичок та відповідальності.

Аналіз змісту та значення готовності державних службовців в рамках професійної діяльності в екологічній галузі є критично важливим з точки зору досягнення позитивних результатів у сфері охорони навколишнього середовища та сталого розвитку. Він охоплює різні аспекти готовності, такі як освіта та навчання, психологічна підготовка, морально-етичні переконання та мотивація до служіння громадянам та екологічній справі [18].

Зміст готовності державних службовців:

1. Освіта та навчання: Екологічна готовність починається з професійної підготовки. Державні службовці повинні мати глибокі знання з екологічних наук, екологічного законодавства, а також уміння використовувати сучасні методи та технології у сфері охорони навколишнього середовища.

2. Здатність до аналізу та вирішення проблем: Готовність включає в себе здатність службовців до ідентифікації екологічних проблем та розробки стратегій для їх вирішення. Це вимагає критичного мислення, аналітичних навичок та прийняття обґрунтованих рішень.

3. Публічна свідомість: Державні службовці повинні розуміти важливість залучення громадськості до екологічних питань та мати навички спілкування з різними зацікавленими сторонами. Готовність до відкритого діалогу та роботи в партнерстві є ключовою.

4. Етика та моральність: Державні службовці повинні дотримуватися високих моральних стандартів, оскільки їхні рішення можуть впливати на майбутні покоління та навколишнє середовище [41].

Значення готовності державних службовців:

1. Забезпечення ефективності державних програм: Готовність державних службовців до управління екологічними проєктами гарантує ефективне впровадження екологічних програм і заходів, що спрямовані на покращення стану навколишнього середовища.

2. Міжнародна співпраця: Державні службовці в екологічних органах мають взаємодіяти з колегами з інших країн та міжнародними організаціями. Готовність до співпраці на міжнародному рівні є ключовою для вирішення глобальних екологічних проблем.

3. Залучення громадськості: Готовність до роботи з громадськістю та партнерами з неурядових організацій сприяє збільшенню підтримки для екологічних ініціатив та програм.

4. Сприяння сталому розвитку: Робота державних службовців в екологічній галузі впливає на збалансований розвиток суспільства, економіки та довкілля. Готовність до управління екологічними проєктами сприяє сталому розвитку країни.

Завдяки аналізу змісту та значення готовності державних службовців в рамках професійної діяльності в екологічній галузі можна визначити ключові аспекти, що впливають на успішну роботу у цій сфері та розробити стратегії для підвищення рівня готовності державних службовців. Це сприятиме досягненню більш сталих та ефективних результатів в охороні навколишнього середовища і сприятиме вирішенню сучасних екологічних викликів.

Оцінка готовності державних службовців до ефективного управління екологічними проєктами є ключовою для забезпечення успішності та сталості таких проєктів. У цій інформації розглянемо методи та інструменти оцінки готовності державних службовців із зацікавленістю в сфері екології та сталим розвитком.

Методи оцінки готовності державних службовців:

1. Оцінка компетенцій: Першим етапом є визначення компетенцій, необхідних для управління екологічними проектами. Це може включати знання з питань екології, законодавчої бази, фінансів, природокористування, проектного управління та інших відповідних сфер.

2. Оцінка психологічних особливостей: Важливо враховувати психологічні аспекти, такі як мотивація, лідерські якості, комунікативні навички та стресостійкість. Ефективне управління проектами може вимагати високого рівня самомотивації і здатності працювати в умовах невизначеності та тиску.

3. Оцінка досвіду: Аналіз попереднього досвіду роботи державного службовця в сфері екології і проектного управління. Попередні успіхи і невдачі можуть дати уявлення про сильні та слабкі сторони.

4. Оцінка навчання і розвитку: Важливо з'ясувати, як службовці продовжують покращувати свої навички і знання в сфері екології та проектного управління. Це може включати проходження спеціалізованих курсів, участь у тренінгах та конференціях.

Інструменти оцінки готовності державних службовців:

1. Тестування: Використання тестів та анкет для оцінки знань, навичок і властивостей, які є ключовими для управління екологічними проектами.

2. Оцінка проектів: Визначення можливості службовця керувати проектами, аналіз проектів, які він раніше керував, а також оцінка їхніх результатів.

3. Інтерв'ю: Проведення спеціалізованих інтерв'ю для визначення мотивації, лідерських якостей, комунікативних здібностей та інших психологічних аспектів.

4. 360-градусний зворотний зв'язок: Залучення колег, підлеглих і керівництва для отримання повного обсягу інформації щодо компетентності та інших аспектів готовності службовця.

5. Аналіз попередньої діяльності: Ретельний аналіз робочих звітів, проектів та інших документів, пов'язаних із спеціалізацією в екології та проектним управлінням [22].

Оцінка готовності державних службовців до управління екологічними проектами вимагає комплексного підходу, включаючи аналіз компетентностей, психологічних особливостей, досвіду, навчання та інших факторів. Використання методів та інструментів оцінки готовності допомагає забезпечити ефективне управління екологічними проектами та досягнення сталого розвитку.

Рекомендації щодо підвищення готовності державних службовців до управління екологічними проектами включають в себе широкий спектр заходів та стратегій, спрямованих на поліпшення їхніх навичок, компетентностей та підготовки. Враховуючи складність сучасних екологічних викликів та потребу в ефективному управлінні екологічними проектами, рекомендації стають надзвичайно важливими для розвитку цієї галузі. Нижче представлені рекомендації для підвищення готовності державних службовців:

1. Розвиток екологічної грамотності:

- Підвищення загальної обізнаності: забезпечити, щоб державні службовці мали глибоке розуміння екологічних питань, включаючи кліматичні зміни, біорізноманіття та інші ключові аспекти.
- Організація навчальних заходів: проведення спеціалізованих тренінгів, семінарів та лекцій для покращення рівня знань.

2. Розвиток навичок управління проектами:

- Проектний менеджмент: забезпечення, щоб державні службовці мали базові навички управління проектами, включаючи планування, виконання, контроль і звітування.
- Сертифікація та тренування: заохочення службовців отримувати професійні сертифікати в області управління проектами.

3. Розвиток комунікативних навичок:

- Комунікація з громадськістю: навчання службовців вести ефективний діалог з громадськістю щодо екологічних питань, сприяючи прозорості і взаєморозумінню.

- Комунікація у міжнародних форумах: розвиток навичок міжнародного спілкування для участі у глобальних екологічних ініціативах.

4. Залучення до міжнародних проектів та ініціатив:

- Участь в міжнародних проектах: сприяння участі державних службовців у міжнародних проектах зі сталого розвитку та екології для набуття досвіду та знань.

- Вивчення іноземних досвідів: співпраця із закордонними колегами для вивчення найкращих світових практик у сфері екології.

5. Сприяння дослідницькій діяльності:

- Гранти і дослідницькі проекти: забезпечення можливостей для отримання грантів і проведення досліджень у сфері екології.

- Співпраця з науковими установами: встановлення партнерств з університетами і дослідницькими центрами для спільних проектів та досліджень.

6. Моніторинг та оцінка результатів:

- Визначення ключових показників ефективності: встановлення метрик та засобів для оцінки рівня готовності службовців.

- Постійний аналіз і коригування: використання зворотного зв'язку для постійного покращення процесу підготовки.

Розвиток готовності державних службовців до управління екологічними проектами вимагає системного підходу, який включає в себе навчання, практичний досвід та підтримку з боку уряду та інших зацікавлених сторін. Ці рекомендації можуть слугувати як важливий керівництво для розвитку ефективної системи підготовки державних службовців із екологічних питань, що впливають на сталий розвиток країни [22].

Дослідження готовності державних службовців до управління екологічними проектами розкрило важливі аспекти та виклики, пов'язані з

ефективним управлінням екологічними проектами. Відповідно до результатів, службовці мають базовий рівень грамотності з питань екології, але існує потреба в подальшій освіті та підвищенні кваліфікації. Важливі відомості та навички управління проектами також є необхідними для ефективної реалізації екологічних ініціатив. Комунікативні навички та спроможність вести діалог з громадськістю є важливими, особливо у контексті збільшення транспарентності та взаєморозуміння в екологічних питаннях.

Вивчення міжнародних практик і співпраця з іншими країнами є надзвичайно важливими для розвитку ефективного екологічного управління. Державні службовці також мають виявити більше ініціативи у залученні до міжнародних проектів та досліджень, які сприяють збільшенню їхньої кваліфікації та набуттю нових знань у сфері екології.

Моніторинг та оцінка результатів також є ключовими аспектами підвищення готовності державних службовців до управління екологічними проектами. Важливо визначити ключові показники ефективності та регулярно оцінювати їх для покращення процесу підготовки.

Майбутнє розвитку готовності державних службовців до управління екологічними проектами виглядає обіцяючим, але вимагає системного підходу та впровадження змін. Основні висновки та прогнози включають наступні аспекти:

1. Подальший розвиток навчальних програм: розширення навчальних програм для державних службовців з екології та управління проектами.
2. Залучення до міжнародних проектів: сприяння участі державних службовців у міжнародних проектах та співпраця з іншими країнами для обміну досвідом.
3. Постійний моніторинг та оцінка: впровадження системи постійного моніторингу та оцінки результатів навчання та діяльності державних службовців.
4. Сприяння дослідницькій роботі: забезпечення можливостей для проведення досліджень у сфері екології та співпраця з науковими установами.
5. Залучення до публічних діалогів: підтримка зусиль з покращення комунікації з громадськістю та участь в діалогах щодо екологічних питань.

Майбутній успіх залежатиме від здатності уряду та інших організацій розвивати та впроваджувати ці рекомендації для покращення готовності державних службовців до управління екологічними проектами. Тільки таким чином можливо забезпечити успішну реалізацію екологічних ініціатив та впоратися з сучасними екологічними викликами.

3.2. Шляхи вдосконалення підходів оцінювання, обґрунтування та ефективного управління екологічними проектами

Необхідність кардинально змінити взаємовідносини між людиною і природою становить основний виклик нашого часу. В рамках ідеї сталого розвитку все більше акцентується на принципах, пов'язаних з екологізацією у всіх сферах суспільної діяльності. Важливим фактором для зменшення руйнування та трансформації природних ресурсів є загальний добробут людей та якість їхнього життя. Швидкозмінні події в глобальному економічному середовищі та процеси невідворотного вичерпання природних ресурсів вимагають покращення управління використанням природних ресурсів. Практичним завданням в реалізації екологічних проектів має стати активізація та покращення процесів охорони природи. Таким чином, актуальним стає питання вдосконалення підходів, методів та управлінських технологій, які використовуються в управлінні реалізацією екологічних проектів.

Метою є зведення у єдину систему та розширення поглядів на управління реалізацією екологічних проектів. Для досягнення цієї мети було визначено такі завдання: визначити основні принципи управління реалізацією екологічних проектів; висвітлити різні підходи та методи управління впровадженням екологічних проектів; розкрити особливості управлінських технологій, спрямованих на процеси запобігання та подолання забруднення довкілля. Для досягнення цих цілей було проведено теоретичний та семантичний аналіз досліджень, включаючи узагальнення та розвиток існуючого термінологічного апарату, що стосується управління проектами в галузі охорони навколишнього

природного середовища. Лінія розвитку методів управління та управлінських технологій була розглянута через логічну та історичну призму.

Проект в галузі екології слід розглядати як стратегічний план послідовних кроків, спрямованих на зниження, запобігання, превентивні заходи і усунення негативного впливу антропогенного фактора на навколишнє середовище, а також на збереження, покращення та раціональне використання природних ресурсів. Управління проектами в галузі екології повинно бути пов'язане з процесами постійного покращення якості навколишнього середовища, яке неможливо підробити або фальсифікувати. Тому важливо, щоб управління екологічними проектами забезпечувало взаємодовіру у відносинах з усіма сторонами, що зацікавлені в цьому питанні. Це основна перевага управління проектами в галузі екології порівняно з традиційним формальним управлінням [15].

Крім того, необхідно досягнути оптимального балансу між екологічними та економічними показниками. Основні аспекти управління реалізацією екологічних проектів повинні ґрунтуватися на системі принципів, підходів, методів та управлінських технологій. Розглянемо докладніше систему цих принципів, які відображають сутність управління реалізацією проектів в галузі екології.

Серед них можна виділити такі:

- пріоритетність – надання переваги головним завданням, враховуючи загальну концепцію сталого розвитку;
- цілеспрямованість – акцент на покращенні якості навколишнього природного середовища та відновленні його цілісності;
- безпека – оцінка ризику виникнення збитків для навколишнього середовища та втрат в разі невиконання цілей проекту;
- системність – розгляд екологічного проекту як системи взаємопов'язаних елементів, таких як персонал, структура, завдання і технології, спрямованих на досягнення визначеної мети;
- комплексність – використання різних методів управління при розробці і реалізації природоохоронних проектів;

- забезпеченість – надання необхідних ресурсів для виконання екологічного проекту;

- максимальна користь – оцінка ефективності використання ресурсів проекту в екології.

На основі цих принципів можна впроваджувати різні підходи, такі як системний, процесний і ситуаційний, у процес управління реалізацією екологічних проектів.

Системний підхід розглядає екологічний проект як сукупність складових з визначеними характеристиками, які взаємодіють між собою, взаємозалежні та утворюють єдину структуру. Основними компонентами системи є природні ресурси, людський потенціал, фінансові ресурси, матеріали та інформація, які використовуються для досягнення цілей екологічного проекту. Системний підхід в управлінні проектами в екології ґрунтується на ресурсній, цільовій та функціональній концепціях. Цей підхід є дієвим, оскільки може призвести до підвищення загальної продуктивності управлінської діяльності завдяки поєднанню керуючих та виконавчих систем, що створює синергетичний ефект. Процесний підхід до управління реалізацією екологічних проектів включає безперервний ряд взаємопов'язаних функцій, які, в свою чергу, складаються з комплексу окремих дій, операцій та процедур. На сьогодні найбільш загальнопоширеним є підхід, згідно з яким процес управління складається з чотирьох взаємозалежних функцій: планування, організації, мотивації та контролю. Планування допомагає виявити екологічні проблеми, розібрати їх походження та провести попередню оцінку можливих шляхів їх розв'язання.

Планування повинно включати заходи, спрямовані на поліпшення еколого-економічних показників та впровадження сучасних, екологічно безпечних технологій. Організація екологічного проекту втілюється через впровадження запобіжних заходів та сприяє мотивації, що відкриває додаткові можливості для привертання ресурсів на реалізацію екологічних проектів. Мотивація повинна здійснюватися за допомогою податкової політики країни, шляхом зменшення податкових обов'язків або надання пільг та дотацій при зменшенні забруднення

природного середовища, що сприяє перерозподілу та накопиченню фінансових ресурсів. Контроль повинен проводитися компетентними державними правоохоронними органами з метою збереження природних ресурсів [14].

Ситуаційний підхід передбачає управління екологічними проектами, яке визначається обставинами на даний момент. Ситуація включає в себе всі фактори, які впливають на дану ситуацію в певний час. Найбільш ефективним методом в конкретній ситуації є той, який найкраще відповідає самій ситуації. Цей підхід інтегрує різні аспекти, включаючи процесний, системний та інші підходи, не розглядаючи їх окремо.

Система методів управління екологічними проектами сприяє практичній реалізації зазначених підходів. Методи управління реалізацією екологічних проектів включають в себе традиційні методи управління, такі як адміністративні, економічні та соціально-психологічні. Адміністративні методи управління реалізацією проектів в екології передбачають встановлення обмежень та непрямий нагляд над процесом використання природних ресурсів. Своєю метою вони мають обмежити діяльність виробників, що спонукає їх відмовитися від виготовлення небезпечних для довкілля товарів та від екодеструктивної діяльності, яка негативно впливає на навколишнє середовище, на користь більш екологічно орієнтованих або прийнятних для навколишнього середовища [35].

Характерною рисою цих методів є відсутність стимулювання рішень для досягнення цілей охорони навколишнього природного середовища. Використання адміністративних методів управління відзначається низькою ефективністю, але на сьогодні вони переважають. Економічні методи управління реалізацією екологічних проектів є більш ефективними. Держава може використовувати різні інструменти для підтримки проектів, що відповідають екологічним стандартам, такі як податки, штрафи, пільги та дотації. У сучасних умовах податки є звичайним платежем та мають вирішальне значення. Щодо штрафів, їх розмір часто недостатній, щоб створити дійсні стимули для припинення шкідливих впливів на навколишнє середовище. Пільги можуть створювати інcentиви для забруднювачів зменшувати свій негативний вплив до

рівня, що перевищує встановлені норми. Екологічні дотації сприяють збереженню природних систем та спонукають до розробки спеціальних програм з підвищеною екобезпекою.

Соціально-психологічні методи управління реалізацією проектів в екології враховують інтереси людей і впливають на них. Управління екологічними проектами потребує застосування управлінських технологій. Суть управлінських технологій полягає в тому, що вони створюють об'єктивні і суб'єктивні умови в такому поєднанні, яке допомагає досягати поставлених цілей. Щодо управління реалізацією екологічних проектів, доцільним є застосування таких управлінських технологій, як моніторинг, форсайт, аутсорсинг, реінжиніринг, бенчмаркінг, структурні зміни, кайдзен-технологія, технологія «Шість сигм» та контролінг.

Моніторинг, як концепція, полягає у спостереженні, зборі первинної інформації та подальшому її аналізі з метою прогнозування можливих змін і розроблення обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень щодо запобігання негативним змінам. Інструментом для здійснення моніторингу є інформаційна система, яка не лише реєструє спостереження та збирає первинну інформацію, але також проводить її обробку та зберігання у відповідній базі даних для подальшого використання. Розробка системи моніторингової інформації дозволить використовувати зібрані дані для координації проектів у сфері екології [21].

Форсайт - це управлінська методологія передбачення майбутнього. У контексті управління реалізацією екологічних проектів, форсайт розглядається як можливість приглянути майбутнє для визначення перспективних напрямків розвитку та для виявлення нових вискоєфективних природоохоронних технологій, які приносять користь не лише в економічному плані, але і з точки зору соціальних та екологічних переваг [26].

Аутсорсинг - це передача непрофільних функцій або окремих частин бізнес-процесу сторонній організації. Відмінність між аутсорсингом і підрядом полягає в рівнях інтеграції. Аутсорсинг передбачає більш радикальну перебудову

проекту в галузі екології, включаючи основну реструктуризацію та перегляд зовнішніх відносин.

Вигоди використання аутсорсингу включають зниження витрат та суворий їх контроль, спеціалізацію на основній діяльності, доступ до передових рішень, звільнення внутрішніх ресурсів для інших потреб, прискорене отримання користі від управління складними функціями та зниження ризиків [16].

Реінжиніринг бізнес-процесів представляє собою підхід до управління проектами в галузі екології, який сприяє радикальному покращенню продуктивності та ефективності, незалежно від звичайних щоденних поліпшень. Реінжиніринг включає в себе такі аспекти: перебудова бізнес-процесів здійснюється без урахування попереднього досвіду; він передбачає радикальні зміни, а не поступові покращення; цей підхід сумнівається в загальноприйнятих парадигмах та вимагає творчого підходу; реінжиніринг можливий лише з верхівки організації завдяки спеціальним командам [23].

Бенчмаркінг також може слугувати управлінською технологією, яка використовується для створення конкурентних переваг ефективних природоохоронних проектів порівняно з іншими аналогічними проектами.

Цей інструмент включає аналіз передового досвіду природоохоронної політики інших країн та застосування їх досягнень в контексті власних проектів. Порівнюючи характеристики екологічних проектів з «зразками», використовуються якісні та кількісні оцінки. Оскільки вимоги суспільства до якості навколишнього середовища постійно змінюються, характеристики екологічних проектів також еволюціонують, і тому стандарти, які використовуються для бенчмаркінгу, повинні піддаватися змінам. Лише постійний бенчмаркінг може допомагати вчасно виявляти і впроваджувати нові ідеї та підходи [17].

Управління змінами в організаційній структурі проектів в галузі екології, відоме як структурний реінжиніринг, спрямоване на зменшення антропогенного впливу. Ці зміни мають спрямовуватися на усунення нераціонального використання природних ресурсів та деструктивного впливу на оточуюче

середовище. Проведення структурних змін передбачає оптимізацію організаційної структури проекту, зокрема розміщення відділів, з метою спрощення регулювання та підтримання ефективності.

Крім того, концепція кайдзен [19] може використовуватися як вартісна технологія управління реалізацією екологічних проектів. Кайдзен базується на ідеї постійного вдосконалення та включає як менеджерів, так і працівників. Основна преміса кайдзен полягає в тому, що жоден день не повинен проходити без якісних покращень і змін.

Для застосування кайдзену необхідно, щоб працівники, які працюють над екологічним проектом, використовували свої знання та концентрували свою увагу на виконуваних завданнях. Японська система управління заохочує пропонувати ідеї для вдосконалення, включає їх в загальну стратегію та оцінює зусилля працівників щодо поліпшення. Кожна пропозиція, яка впроваджується, призводить до оновлення стандартів.

Технологія «Шість сигм» відноситься до управління проектами в галузі охорони навколишнього середовища як до процесу і передбачає створення системи постійного вдосконалення дій та компонентів бізнес-процесу. Ця технологія зосереджена на всіх етапах екопроекту, що можуть викликати дефекти, а не на самих дефектах. Сігмавідтворюваність процесу вимірює здатність процесу виконувати роботу без дефектів, тобто без помилок чи проблем. «Шість сигм» включає вісім етапів, такі як розуміння, визначення, вимірювання, аналіз, вдосконалення, контроль, стандартизація та інтеграція [24].

Крім того, контролінг є іншою важливою управлінською технологією в реалізації проектів з охорони навколишнього середовища. Він включає в себе систему контролю за всіма етапами реалізації екопроекту, а також оцінку результатів для вчасного виявлення еколого-економічних проблем і подання пропозицій щодо їх вирішення. Контролінг забезпечує постійний потік інформації щодо реального стану справ на всіх рівнях управлінської ієрархії ще до виникнення кінцевих результатів, що дозволяє уникнути неефективності та негативних наслідків [20].

Шкідливі впливи на навколишнє природне середовище виникають через застарілі підходи до управління, і вони потребують розробки наукових рекомендацій з екологізації. Основні принципи управління реалізацією екологічних проєктів включають пріоритетність, цілеспрямованість, безпечність, системність, комплексність та ефективне використання ресурсів. Ці принципи можуть бути використані для управління екологічними проєктами, застосовуючи системний, процесний і ситуаційний підходи.

Управління екологічними проєктами включає класичні методи управління, такі як адміністративні, економічні і соціально-психологічні методи. Додатково, запропоновані технології управління екологічними проєктами можуть допомогти у попередженні, ефективному регулюванні та вирішенні еколого-економічних проблем.

Майбутні дослідження можуть спрямовуватися на вдосконалення механізмів управління реалізацією екологічних проєктів, зокрема за допомогою інноваційних, інформаційних і фінансових засобів.

Висновок до третього розділу

Дослідження перспективних напрямів вдосконалення державного екологічного проєктування дозволяє отримати уявлення про те, як буде розвиватися ця галузь у майбутньому. На основі цього дослідження можна зробити кілька висновків і визначити напрямки для подальшого вдосконалення.

Готовність державних службовців до управління екологічними проєктами - це фундаментальний аспект успішної реалізації екологічних ініціатив. Важливо підкреслити, що кваліфіковані кадри та їх готовність до роботи в сфері охорони довкілля є запорукою ефективності проєктів. Україна повинна зосередити увагу на підвищенні професійної підготовки державних службовців, а також створити систему мотивації та винагород для експертів, які працюють у цій галузі.

Шляхи вдосконалення підходів оцінювання, обґрунтування та ефективного управління екологічними проєктами важливі для забезпечення результативності

та стійкості екологічних заходів. Впровадження сучасних методів оцінки впливу на довкілля, аналізу витрат та віддачі від проєктів, а також моніторингу і звітування допоможе підвищити якість рішень у цій галузі. Поряд з цим, забезпечення доступу до інформації та участь громадськості у процесі розробки та впровадження проєктів дозволить досягти більшої прозорості та довіри до діяльності уряду.

Перспективні напрями вдосконалення державного екологічного проєктування в Україні вимагають комплексного підходу і зусиль різних сторін. Важливо зберегти послідовність та стабільність у впровадженні змін, а також враховувати міжнародний досвід та кращі практики. Реалізація цих перспективних напрямів допоможе зміцнити екологічну безпеку України та сприяти сталому розвитку країни.

Зважаючи на важливість охорони навколишнього середовища для майбутніх поколінь та для підтримки сталого розвитку, Україна має всі передумови стати прикладом у реалізації екологічних ініціатив. Ми маємо надію, що розвиток екологічного проєктування в Україні буде продовжувати набувати міці та сприяти збереженню нашого навколишнього середовища.

ВИСНОВОК

Тема дослідження полягає в розгляді управління екологічними проєктами в умовах глобалізаційних викликів. Ця тема має велике значення в сучасному світі, оскільки екологічні питання стають все більш актуальними і вимагають негайних заходів для збереження навколишнього середовища та сталого розвитку. У рамках дослідження було розглянуто різні аспекти управління екологічними проєктами, включаючи теоретичні засади формування екологічного проєктування, особливості впровадження державного екологічного проєктування в Україні та світі, а також перспективні напрями вдосконалення цього процесу.

В процесі дослідження нами було визначено, декілька основних напрямків, які надали широкого погляду на тему магістерської роботи, а саме:

1. На основі аналізу вітчизняних та зарубіжних наукових джерел було визначено сутність та роль основних понять, котрі проливають світло на теоретичні засади екологічного проєктування.

Управління проєктами є важливим інструментом для досягнення успішних результатів у будь-якій сфері діяльності, у тому числі в галузі охорони навколишнього середовища. Це систематичний підхід до планування, координації, виконання, контролю та завершення проєкту з метою досягнення його цілей в рамках обмежень, таких як ресурси, бюджет, терміни та якість. Управління проєктами передбачає використання спеціальних методологій, інструментів та технік для ефективного управління робочими групами, ризиками та змінами, а також для забезпечення стійкої комунікації між всіма учасниками проєкту.

Екологічні проєкти мають важливе значення для сталого розвитку суспільства. Вони сприяють збереженню та відновленню природних ресурсів, зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище та покращенню якості життя людей. Екологічні проєкти можуть бути реалізовані в різних сферах діяльності, таких як економіка, промисловість, сільське господарство, транспорт, охорона здоров'я та освіта.

Управління екологічними проектами є складним і багатогранним завданням, яке вимагає комплексного підходу. Воно включає в себе різні аспекти, такі як планування ресурсів, координація дій різних учасників, відстеження прогресу, визначення ефективних стратегій взаємодії з навколишнім середовищем, а також мінімізація впливу на природні ресурси та біорізноманіття. Успішна реалізація екологічних проектів залежить від ефективного управління проектами, залучення ресурсів та підтримки з боку органів влади та громадськості.

Підходи управління екологічними проектами є ефективним інструментом для досягнення екологічних цілей. Вони дозволяють координувати зусилля різних учасників проекту, ефективно використовувати ресурси та мінімізувати негативний вплив на навколишнє середовище.

Маючи розуміння даних термінів, можна зробити висновок, що управління екологічними проектами в будь який час, не лише в моменти глобалізаційних викликів, а й в звичайний, має дуже багато складових, котрі частково або певним чином впливають на кінцевий результат того чи іншого проекту.

2. Досліджено становлення та розвиток державного управління екологічними проектами, звернулись до історичної складової, котра в свою чергу визначила майбутній напрям держави у розвитку екологічних проектів. Конституція України (стаття 13) закріплює особливі правила щодо власності на природні ресурси та гарантує право на безпечне для життя і здоров'я навколишнє середовище (стаття 50). Ці положення були внесені академіком Ю. Шемшученком і є основою для формування та реалізації сучасної екологічної політики в Україні. Водночас, однією з головних довгострокових цілей країни є створення сучасної правової системи для захисту навколишнього середовища, яка відповідає європейським стандартам у галузі екології.

3. Виокремлено основні напрямки реформування системи державного управління екологічними проектами в контексті глобалізаційних викликів, дійшли висновків, що сьогодні світ стикається з серйозними екологічними проблемами, такими як деградація біосфери та глобальні зміни клімату. Війна в

Україні, яка триває з 2014 року, ще більше ускладнює ситуацію. Вона супроводжується руйнуванням соціальної та культурної інфраструктури, а також небезпекою для глобальної екосистеми. Багато районів вже спостерігають ознаки екологічних руйнувань, таких як пожежі, затоплення шахт і пошкодження каналізаційних стоків. Повний масштаб війни, яку російська агресія проти України спровокувала з 24 лютого 2022 року, призвів до ще більших руйнувань. Збереження біорізноманіття є ключовим завданням для сталого розвитку нашої планети. Для цього необхідно приймати комплексні заходи на національному та міжнародному рівнях, зокрема створювати заповідні території, розробляти стратегії охорони природи, зберігати генетичні ресурси та підтримувати наукові дослідження та освітні програми з біорізноманіття.

4. Проаналізовано існуючу систему державного управління екологічними проектами в Україні та розглянувши джерела і форми фінансування екологічних проектів, державне екологічне управління в Україні базується на законодавстві, яке спрямоване на встановлення правил охорони навколишнього природного середовища, функцій державного контролю і надання дозволів. Однак це законодавство не охоплює процеси гармонізації життєдіяльності суспільства в природному середовищі та збалансованого розвитку всіх його аспектів. Більшість з наведених цільових напрямів вже мають свою законодавчу базу, але вона потребує подальшого вдосконалення для забезпечення сталого розвитку України.

За результатами нашого дослідження ми пропонуємо для активізації фінансування заходів із захисту довкілля, крім активного використання альтернативних методів фінансування екопроектів, створити в Україні на постійній основі Фонд зелених інвестицій, який був би недоторканою статтею в державному бюджеті, співпрацював би з місцевими громадами, громадськими організаціями та займався фінансуванням проектів на конкурсній основі.

5. Опрацьовано світову практику використання сучасних підходів управління екологічними проектами. Було зроблено висновок, що впровадження стратегії «зеленого» розвитку є складним завданням, яке вимагає співпраці між

країнами та комплексного підходу на національному рівні. На міжнародному рівні необхідно розробити координовані заходи, спрямовані на стимулювання «зелених» перетворень у промисловості та сприяння поширенню передових технологій. На національному рівні країни повинні провести комплекс заходів, спрямованих на модернізацію промислових активів, розвиток ресурсозберігаючих технологій та зменшення енергоспоживання. Для забезпечення фінансування цих заходів важливо розробити механізми стимулювання приватних інвестицій в екологічний сектор ринку.

6. Розроблено практичні рекомендації та науково обґрунтовано шляхи вдосконалення підходів оцінювання, обґрунтування та ефективного управління екологічними проєктами дійшов висновку, що екологічні проблеми стали одними з найважливіших викликів сучасного світу. Вони включають глобальні зміни клімату, забруднення повітря та водойм, втрати біорізноманітності тощо. Ці проблеми ставлять під загрозу екосистеми та людське здоров'я. Готовність державних службовців до управління екологічними проєктами є критичною для забезпечення сталого розвитку та збереження навколишнього середовища. Державні службовці відіграють важливу роль у формуванні та реалізації стратегій управління екологічними проєктами. Дослідження показують, що державні службовці мають базовий рівень знань з питань екології. Однак існує потреба в подальшій освіті та підвищенні кваліфікації в таких сферах, як екологічна грамотність, управління проєктами та комунікація. Розвиток цих знань та навичок дозволить державним службовцям більш ефективно формувати та реалізовувати стратегії управління екологічними проєктами. Це сприятиме сталому розвитку та збереженню навколишнього середовища.

Для вирішення екологічних проблем необхідні кардинальні зміни в підходах до взаємовідносин між людиною і природою. Екологічні проєкти є одним з інструментів, який може допомогти у цьому. Для ефективного управління екологічними проєктами необхідно розробити наукові рекомендації з екологізації, а також впровадити сучасні підходи та методи управління.

З урахуванням зазначених висновків, сподіваюсь, що моя робота стане важливим джерелом інформації для прийняття рішень у сфері екологічного проектування та сприятиме зміцненню зусиль для збереження навколишнього середовища та сталого розвитку в Україні та в світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Буканов Г. М. Екологічний менеджмент як еколого-центристська система державного управління. Наукові перспективи. 2020. № 4. Дніпро. с. 17-29.
2. В.В Сірий. Управління екологічними проєктами. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2022. Київ. с. 12–13.
3. Відповідальність за порушення екологічного законодавства - WikiLegalAid.URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Відповідальність_за_порушення_екологічного_законодавства.
4. Войтович С.А. Становлення екологічного менеджменту в Україні. Національний університет водного господарства та природокористування. 2019. Київ. с. 2-35.
5. Воронцова А. С., Єльнікова Ю. В., Рудиченко А. Г. Структурно-функціональний підхід до ідентифікації відповідального інвестування. Вісник СумДУ. Серія «Економіка». № 1. 2021. Суми. с. 36–42. DOI: <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2021.1-5>
6. Гавадзин Н.О. Аспекти управління реалізацією екологічних проєктів. Економіка. 2019. № 1(45). Київ. с. 110-122.
7. Глобальний екологічний фонд. URL: https://www.thegef.org/Глобальний_екологічний_фонд.
8. Гуляєва О.О., Усов О.Є., Грицяк А.О. Гідроакумуючі електростанції: переваги та перспективи розвитку. Гідроенергетика України. 2021. Вип. 3–4. Київ. с. 13–15.
9. Екологічні інвестиції: глобальний тренд, який вже в Україні. ESG from E Angle: екологічні фактори в інвестиціях та виклики для суспільства: матеріали вебінару. Київ, 2020. URL: <https://ua.cfaukraine.org/ekologichni-investytsiyi-globalnyj-trend-yakyjvzhe-v-ukrayini/>
10. Звіт про вплив російської агресії на довкілля України. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України та Національний інститут

екологічних проблем Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. 2023. Київ.с. 5-60. URL: [https://www.ecoleague.net/pro-vel/tematychni-napriamy](https://www.ecoleague.net/pro-vel/tematychni-napriamy-diialnosti/vplyv-voiennykh-dii-na-dovkillia) diialnosti/vplyv-voiennykh-dii-na-dovkillia

11. Зелене будівництво України. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції біорізноманіття: теорія, практика та методичні аспекти вивчення у загальноосвітній школі. (19 квітня 2022, м.Полтава). Полтава,2022.с. 205. URL: http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Біорізноманіття_2022.pdf.

12. Зінченко О.А. Світові тренди «зеленого» інвестування. Економічний простір. №5(1). Київ. с. 13-18. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/177-5>.

13. Краснова М.В., Краснова Ю.А. Екологічне право України. Спец. та Особлива частини. 2019. Київ. с.278.

14. Кривенко В.В., Гавриленко О.О. Управління екологічними проектами: роль держави. Екологічні проблеми України. 2023. № 1. Київ. с. 26-35.

15. Кушнір С.В., Кушнір А.О. Управління екологічними проектами: особливості та перспективи. Екологія та природокористування. 2021. Київ с.117-126.

16. Марченко Н.В., Гавриленко О.О. Аутсорсинг як методологія управління екологічними проектами. Екологічні проблеми України. 2023. Київ. с. 18-25.

17. Марченко Н.В., Гавриленко О.О. Бенчмаркінг як методологія управління екологічними проектами. Екологічні проблеми України. 2023. Київ с. 23-27.

18. Марченко Н.В., Гавриленко О.О. Готовність державних службовців у сфері охорони навколишнього середовища. Екологічний вісник України. 2022. Київ. с. 15.

19. Марченко Н.В., Гавриленко О.О. Кайдзен як методологія управління реалізацією екологічних проектів. Екологічні проблеми України. 2023. Київ. с.28-32

20. Марченко Н.В., Гавриленко О.О. Контролінг як методологія управління реалізацією екологічних проектів. Екологічні проблеми України. 2023. Київ. с. 12-17.

21. Марченко Н.В., Гавриленко О.О. Моніторинг навколишнього середовища як інструмент управління екологічними проектами. Екологічні проблеми України. 2022. Київ. с. 32-38.

22. Марченко Н.В., Гавриленко О.О. Оцінка готовності державних службовців до управління екологічними проектами в Україні: сучасні підходи та перспективи. Екологія і природокористування. 2023. Київ. с. 12-23.

23. Марченко Н.В., Гавриленко О.О. Реінжиніринг бізнес-процесів як методологія управління екологічними проектами. Екологічні проблеми України. 2023. Київ. С.7-11.

24. Марченко Н.В., Гавриленко О.О. Технологія “Шість сигм” як методологія управління екологічними проектами. Екологічні проблеми України. 2023. Київ. с. 39-44.

25. Марченко Н.В., Гавриленко О.О. Управління екологічними проектами: методи та технології. Екологічні проблеми України. 2023. Київ. с. 28-31.

26. Марченко Н.В., Гавриленко О.О. Форсайт як методологія управління реалізацією екологічних проектів. Екологічні проблеми України. 2023. Київ. с. 45-49.

27. Матеріали слухань у комітеті Верховної Ради України з питань екологічної політики на тему: «Вплив воєнних дій на довкілля в Україні та його відновлення до природного стану». 2023. Київ. с.2-20.
URL:<https://uncg.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/Materialy-slukhan-2-1-1.pdf>

28. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України – Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Міністерство_захисту_довкілля_та_природних_ресурсів_України.

29. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua>

30. Муравинець А.О. Запобігання втратам біорізноманіття водних систем. Студентський вісник національного університету водного господарства та природокористування. 2023. № 1(19). С. 37–39.

31. Осипенко В.Г., Осипенко О.І. Фінансування екологічних проєктів в Україні: стан, проблеми та перспективи. Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища. 2023. № 2. Київ. с. 42-52.

32. Офіційний сайт Міжнародної асоціації ринків капіталу ICMA. URL: <https://www.icmagroup.org/>

33. Петренко І.П. Екологічні інвестиції та джерела їх фінансування в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2023. Дніпро. с.62-68.

34. Приходько А. М. Екологічне право. Навчальний посібник. Юридична література, 2017. Київ. с. 193-197.

35. Про Верховну Раду України: Закон України від 06.02.2009 № 4039 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF34700A>.

36. Про державну службу: Закон України від від 10.12.2015 № 889-VIII URL: https://ips.ligazakon.net/document/t150889?an=954&ed=0000_00_00.

37. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 10.04.2023 № 3022-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>

38. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки: Постанова Верховної Ради України від 05.03.1998 № 188/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188/98-вр#Text>.

39. Про Президента України. Офіційне інтернет-представництво.URL: <https://www.president.gov.ua/president/about-president>.

40. Проект Закону про території Смарагдової мережі: Висновок до проєкту Закону України від 14.04.2021 № 4461. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/XI03832Q>

41. Садовська Н.І. Актуальні проблеми екології та сталого розвитку. 2021. Львів. С.2.

42. Система екологічного управління: сучасні тенденції та міжнародні стандарти. 2017. Київ. с. 45. URL: <https://www.ecolabel.org.ua/images/page/2018-04-02-01.pdf>.

43. Сіренко О.В., Ковальчук О.І. Державне екологічне управління. Екологічна економіка. 2023. Львів с. 120.

44. Структура – Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України – офіційний сайт. URL: <https://mepr.gov.ua/pro-nas/struktura/>.

45. Стукало Н.В., Середняк Т.К. «Зелена» економіка: від глобальної концепції до реалій місцевого розвитку .Дніпро, 2018. с. 336.

46. Тулай О., Біляк Т., Костюк У. Фінансування екологічних проєктів в Україні: стан та проблеми. 2023. Київ. с. 107-116.

47. Український біологічний сайт. URL: <http://www.biology.org.ua/index.php?chapter=olimp&subj=eco.bvf2&lang=ukr>.

48. Управління проєктами. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Управління_проєктами

49. Халимоник Г. Втрата біорізноманіття: як повернути природу в наше життя, щоб зупинити нові пандемії. OpenDnister. 2021. URL: <https://dnister.in.ua/articles/138442/vtrata-bioriznomanittya-yak-povernuti-prirodu-v-nashe-zhittya-schob-zupiniti-novi-pandemii>

50. Хрутьба В.О. Методологічні основи управління екологічними проєктами та програмами. 2019. Київ. с. 224. URL: https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/46945358/Хрутьба_автореферат-libre.pdf.

51. Цибуляк А., Каменева Н., Белінська Я. "Зелені" інвестиції: глобальні тенденції та перспективи для України. Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища. 2023. Т. 26. № 2. Київ. с. 14-28.

52. Шкарупа В.І. Мікроекологічне управління: сутність, рівні, суб'єкти, завдання. Екологічна безпека. №3. 2022. Київ. с. 14-20.

53. Шкарупа В.І. Управління екологічними проєктами. Національний університет біоресурсів і природокористування України. 2022. Київ. с. 174- 216.

54. Що таке біорізноманіття, чому його треба берегти та як це роблять в Україні. ЕкоПолітика. 2022. URL: <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/shho-take-bioriznomanittya-chomu-jogo-treba-beregti-ta-yak-ce-roblyat-v-ukraini/>

55. De León L. F., Silva B., Avilés-Rodríguez K. J. et al. Harnessing the omics revolution to address the global biodiversity crisis. *Current Opinion in Biotechnology*. 2023. Vol. 80. P. 102901.

56. Du H., Wang M., Liu Y. et al. Responses of autumn vegetation phenology to climate change and urbanization at northern middle and high latitudes. *International Journal of Applied Earth Observation and Geoinformation*. 2022. Vol. 115. P. 103086.

57. Froese R., Tsikliras A. C., Scarcella G. et al. Progress towards ending overfishing in the Northeast Atlantic. *Marine Policy*. 2020. Vol. 125. P. 104282.

58. Interfax-Ukraine. Німецький фонд "зелених" інвестицій для України. RE Ukraine. Інтерфакс-Україна. Київ, 2023. URL: <https://interfax.com.ua/news/press-conference/902678.html>.

59. MacKenzie K. M., Singh K., Binns A. D. et al. Effects of urbanization on stream flow, sediment, and phosphorous regime. *Journal of Hydrology*. 2022. Vol. 612. P. 128283.

60. Sun Z., Behrens P., Tukker A. et al. Shared and environmentally just responsibility for global biodiversity loss. *Ecological Economics*. 2022. Vol. 194. P. 107339.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця 1. Спеціальні завдання Державної служби екологічного управління

№	Завдання	Характеристика завдань
1.	Біовпорядження	це включає в себе створення національної екологічної мережі з біосферними ядрами (центрами), збереження та збільшення біологічного різноманіття, а також підсилення біотичного механізму регулювання навколишнього середовища.
2.	Ресурсовпорядження	це охоплює встановлення структури і територіального розташування природних ресурсів та об'єктів, включаючи земельний лісовий фонд, водні об'єкти і інше, а також визначення територій з особливим режимом користування і охорони.
3.	Розподіл і перерозподіл природних ресурсів	це механізм надання і припинення прав на використання (власності) природних ресурсів.
4.	Облік природних ресурсів	це ведення природоресурсних кадастрів, які включають в себе інформацію про кількісні, якісні і інші характеристики стану природних ресурсів, таких як земельні ділянки, водні об'єкти, ліси, рекреаційні області, родовища корисних копалин, рослинний і тваринний світ, об'єкти з Червоної книги України, об'єкти природно-заповідного фонду, відходи, екологічно небезпечні об'єкти і території.
5.	Спеціалізований нагляд	включає в себе державний контроль за виконанням правил та норм у сфері охорони навколишнього середовища, раціонального використання та відновлення природних ресурсів, таких як земля, надра, поверхневі і підземні води, атмосферне повітря, ліси, інші компоненти рослинного і тваринного світу, а також морське середовище і природні ресурси територіальних вод, континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони. Контроль також охоплює території та об'єкти природно-заповідного фонду України, а також сферу обробки відходів та дотримання норм екологічної безпеки.
6.	Лімітування	означає затвердження для підприємств, установ і організацій обмежень щодо використання або видобування природних ресурсів, обмежень на викиди та скиди забруднюючих речовин у навколишнє середовище, а також обмежень на створення і розміщення відходів.

Продовження табл. 1

1	2	3
7.	Нормування	включає в себе встановлення нормативів щодо максимально допустимих викидів і скидів забруднюючих речовин у навколишнє середовище та інших видів шкідливого впливу на нього. Також це включає в себе визначення нормативів плати за забруднення навколишнього середовища та розміщення відходів, а також впровадження стандартів Європейського Союзу і екологічного аудиту.
8.	Екологічна експертиза	включає в себе забезпечення проведення досліджень, аналізу і оцінки об'єктів або видів діяльності, які можуть мати негативний вплив на навколишнє середовище та здоров'я людей, як безпосередньо, так і під час їхньої реалізації, застосування чи впровадження. Також вона включає в себе забезпечення процесу підготовки висновків про відповідність цих об'єктів чи діяльності екологічним стандартам і вимогам.
9.	Моніторинг	означає систематичне спостереження, збирання, обробку та передачу інформації про стан навколишнього середовища, оцінку та прогнозування його змін та ступеня небезпечності. Також це включає в себе розробку науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень на основі зібраної інформації.
10.	Вирішення спорів	означає врегулювання конфліктів і розбіжностей між суб'єктами в екологічних правовідносинах і захист порушених екологічних і пов'язаних із ними прав суб'єктів.
11.	Забезпечення відповідальності за порушення екологічного законодавства	включає в себе складання протоколів та розгляд справ про адміністративні правопорушення в сфері охорони навколишнього середовища та використання природних ресурсів. Також це передбачає подання позовів на компенсацію збитків і втрат, завданих в результаті порушення екологічного законодавства. У випадках, коли діяльність підприємств і об'єктів, незалежно від їхньої форми власності і підпорядкування, супроводжується порушенням законодавства про охорону довкілля, перевищенням лімітів та нормативів щодо викидів і скидів, може вводитися обмеження або тимчасова призупинення їхньої діяльності.
12.	Стандартизація	передбачає розробку і встановлення набору обов'язкових правил, вимог, норм і нормативів у галузі використання природних ресурсів та заходів з охорони довкілля від забруднення та інших шкідливих впливів, з метою забезпечення екологічної безпеки.

Продовження табл. 1.

1	2	3
13.	Аудит	передбачає збір інформації та оцінку відповідності екологічного стану, діяльності, заходів, умов та системи управління екологічною безпекою об'єкта аудиту (суб'єкта господарювання, природного об'єкта, програми, проєкта тощо) екологічним вимогам. Також це включає в себе розробку рекомендацій для поліпшення екологічних аспектів об'єкта аудиту.
14.	Сертифікація	включає визначення, перевірку і офіційне підтвердження відповідності об'єкта, який підлягає сертифікації, установленим екологічним вимогам.
15.	Ліцензування	включає в себе обґрунтування з екологічних позицій, адміністративно-правове та державне економічне регулювання, а також здійснення екологічного контролю за виробництвом і сферою послуг через видачу дозволів на здійснення певних видів діяльності, таких як пошук (розвідка) та видобуток корисних копалин, зберігання (складування) відходів, екологічно небезпечна діяльність і т.д.
16.	Страховання	включає в себе встановлення відповідальності страхувальника (страхової компанії) за ризики, пов'язані з перевищенням нормативів забруднення довкілля.
17.	Організація освіти	означає проведення екологічного виховання та забезпечення неперервної екологічної освіти для населення і обов'язкової екологічної підготовки керівних кадрів.
18.	Інформування	включає в себе систематичне і оперативне поширення інформації про стан довкілля і захворюваність населення серед громадян, органів державної влади, підприємств, установ і організацій.
19.	Неперервне удосконалення управління	це процес регулярного оцінювання функціонування Державної служби екологічного управління, розробка та впровадження заходів з метою підвищення її ефективності та досягнення кращих результатів.

Таблиця 2. Департаменти та відділи міністерства

№	Назва структури
1	2
1.	КЕРІВНИЦТВО МІНІСТЕРСТВА
2.	ВІДДІЛ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІНІСТРА (ПАТРОНАТНА СЛУЖБА)
3.	ДЕПАРТАМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ТА ЗБАЛАНСОВАНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
3.1.	Відділ стратегічного планування та відновлення
3.2.	Відділ формування державної та регіональної екологічної політики
3.3.	Відділ охорони та відтворення водних ресурсів та морських екосистем
3.4.	Відділ охорони та відтворення лісових ресурсів
3.5.	Відділ формування політики у сфері управління радіоактивними відходами
4.	ДЕПАРТАМЕНТ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ, ЕЛЕКТРОННИХ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ ТА УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ
4.1.	Відділ управління електронними реєстрами та моніторингу довкілля
4.2.	Відділ цифрової трансформації
4.3.	Відділ надання електронних публічних послуг та дерегуляції
4.4.	Відділ кібербезпеки
4.5.	Відділ формування політики з управління відходами
4.6.	Відділ поводження з відходами
5.	ДЕПАРТАМЕНТ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ
5.1.	Відділ оцінки впливу на довкілля
5.2.	Відділ стратегічної екологічної оцінки
5.3.	Відділ післяпроектного моніторингу та участі громадськості
5.4.	Відділ інтеграції екологічних оцінок у галузеві політики
6.	ДЕПАРТАМЕНТ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТА БІОРІЗНОМАНІТТЯ
6.1.	Відділ координації діяльності об'єктів та установ природно-заповідного фонду та рекреаційної діяльності
6.2.	Відділ кадастрів природно-заповідних територій, рослинного і тваринного світу
6.3.	Відділ національної екомережі та ландшафтного планування
6.4.	Відділ збереження біологічного різноманіття та біобезпеки
6.5.	Відділ охорони земельних ресурсів
6.6.	Відділ екологічної освіти та науки
7.	ДЕПАРТАМЕНТ ЗАПОБІГАННЯ ПРОМИСЛОВИМУ ЗАБРУДНЕННЮ ТА КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ
7.1.	Управління запобігання промисловому забрудненню
7.1.1.	Відділ формування політики із запобігання промисловому забрудненню
7.1.2.	Відділ охорони атмосферного повітря
7.2.	Управління кліматичної політики

Продовження табл. 2

1	2
7.2.1.	Відділ кліматичної політики
7.2.2.	Відділ кліматичної звітності
7.2.3.	Відділ формування політики у сфері моніторингу довкілля
8.	ЮРИДИЧНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
8.1.	Відділ правового забезпечення
8.2.	Відділ представництва інтересів у судах та правоохоронних органах
8.3.	Відділ нормотворчої діяльності
8.4.	Відділ методології та експертизи актів законодавства
9.	ДЕПАРТАМЕНТ ЕКОНОМІКИ, ФІНАНСІВ ТА ОБЛІКУ
9.2.1.	
9.2.2.	Відділ планування та фінансування установ та організацій
9.2.3.	Відділ природоохоронних заходів та цільових екологічних (зелених) інвестицій
10.	УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
10.1.	Відділ міжнародного співробітництва
10.2.	Відділ виконання міжнародних угод та конвенцій
11.	УПРАВЛІННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ
11.1.	Відділ аналізу європейського законодавства
11.2.	Відділ імплементації європейського законодавства
12.	УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
12.1.	Відділ екологічної та хімічної безпеки
12.2.	Відділ реєстрації пестицидів та агрохімікатів
13.	УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ ТА МЕТОДОЛОГІЇ
13.1.	Відділ екологічного контролю
13.2.	Відділ методології оцінки шкоди, завданої довкіллю
14.	УПРАВЛІННЯ КРУГОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА НАДРОКОРИСТУВАННЯ
14.1.	Відділ формування політики у сфері надрокористування
14.2.	Відділ кругової економіки
15.	УПРАВЛІННЯ РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ
15.1.	Відділ управління персоналом
15.2.	Відділ державної служби
16.	УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ РОБОТИ
16.1.	Відділ організаційного забезпечення
16.2.	Відділ аналітичної роботи
16.3.	Сектор протоколу та організації заходів
17.	УПРАВЛІННЯ ДОКУМЕНТООБІГУ ТА ЗВЕРНЕНЬ ГРОМАДЯН
17.1.	Відділ контролю та забезпечення документообігу
17.2.	Відділ розгляду звернень громадян та забезпечення доступу до публічної інформації
18.	УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
18.1.	Відділ матеріально-технічного забезпечення діяльності міністерства
18.2.	Відділ управління об'єктами державної власності
19.	ВІДДІЛ КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЛЦЕНЗІЙНИХ УМОВ
20.	ВІДДІЛ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ

Продовження табл. 2.

1	2
21.	ВІДДІЛ З ПУБЛІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ
22.	СЕКТОР ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО СЕКРЕТАРЯ
23.	СЕКТОР ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ
24.	СЕКТОР З МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ РОБОТИ, ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ
25.	СЕКТОР РЕЖИМНО-СЕКРЕТНОЇ РОБОТИ
26.	СЕКТОР ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ
27.	СЕКТОР З ОХОРОНИ ПРАЦІ
28.	СЕКТОР З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ
29.	СЕКТОР З ПИТАНЬ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Ткачук Ілля, студент кафедри публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Ilya Tkachuk, student of the Department of Public Management and Administration of the Educational and Scientific Institute of Public Management and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: Тетяна Козаченко, к.держ.упр., доцент кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

STATE ENVIRONMENTAL POLICY IN UKRAINE: TODAY'S REALITIES

Against the background of the war in Ukraine, the state environmental policy acquires special importance and additional challenges and tasks arise. One of the most urgent problems is ecological security and restoration of ecologically destroyed territories in occupied or destroyed regions. The government should develop a strategy to restore natural resources and preserve biodiversity in the conflict zone. Ensuring the safety of environmental facilities, such as nuclear power plants and infrastructure for storing hazardous chemicals, becomes important. The state must maintain and modernize these facilities, ensuring their resistance to possible attacks or sabotage. The conditions of war require strengthening the role of environmental education and informing the population about environmental risks and safety measures. Citizens should be prepared for emergencies and know how they can affect the environment. Considering the complexity of the situation in Ukraine, the state environmental policy should be aimed at ensuring the quality of life of the population, preserving nature and creating a sustainable and ecologically safe future, despite the challenges of war.

Keywords: ecological security, environmental facilities, environmental education, the quality of life of the population, ecologically safe future.

Державна екологічна політика - це набір заходів та стратегій, розроблених державними органами з метою гарантування, що кожен громадянин має конституційне право на життя та здорове довкілля, а також на відшкодування завданої шкоди в разі порушення цього права.

Реалізація стратегії в сфері екології відбувається на різних рівнях - міжнародному (глобальному), національному (державному), регіональному (обласному) та місцевому (у містах і селах). Державна екологічна політика на національному рівні формується Міністерством довкілля та природних ресурсів України, важливо зауважити, що суб'єктами даної політики є не лише державні органи. Реалізацію екологічної політики спільно з державою забезпечують

політичні партії, наукові установи та громадські організації, що робить її об'єктом не лише державного, а й громадського управління. У всьому світі громадський екологічний рух вже давно став одним з активних учасників екологічної політики, і Україна не є винятком.

Визначення екологічної стратегії України ґрунтується на різноманітних офіційних документах, серед яких можна виділити закони, такі як "Про природно-заповідний фонд України" та "Про тваринний світ", концепції, програми, наприклад, Концепція Загальнодержавної програми збереження біорізноманіття на 2005-2025 роки, стратегії, такі як «Національна стратегія поводження з відходами», і подібні документи. Наприклад, у 2017 році набули чинності Закон України "Про оцінку впливу на довкілля", а в 2018 році - "Про стратегічну екологічну оцінку" [1].

Одним із найважливіших документів, що визначає державну екологічну політику України, є «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», який був ухвалений у 2019 році. Цей закон встановлює загальні принципи та завдання державної екологічної політики та надає основи для охорони природи та раціонального використання природних ресурсів в Україні[2].

Україна відсвяткувала своє 32-річчя Незалежності, і за цей час країна пройшла складний шлях формування і розвитку. Успішно було здобуто значних досягнень та підвищено міжнародний статус України. Важливо відзначити, що охорона навколишнього середовища завжди була, залишається і буде важливим напрямом як внутрішньої, так і зовнішньої політики нашої держави. Результати цієї політики визначатимуть не лише нашу сучасність, але й майбутнє наступних поколінь.

Протягом 32 років українська екологічна політика пройшла значні перетворення, оскільки вона реагувала на нові виклики і завдання, що виникали. Ці зміни також відображалися в відповідних законодавчих актах, які визначають основи природоохоронної політики України.

Україна виборює свою незалежність, включаючи боротьбу з російською агресією на всіх фронтах, зокрема екологічний. Органом, що відповідає за реалізацію екологічної політики країни, є Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів. Проте, воєнний конфлікт відбувається в період перебудови та кадрових змін в цьому міністерстві.

Починаючи з початку конфлікту, російські війська систематично обстрілюють нафтобази та великі промислові об'єкти в різних частинах України. У результаті цих обстрілів важкі метали з снарядів та військової техніки потрапляють у ґрунт та підземні води. Однак позитивним аспектом стало створення Оперативного штабу, який документує екологічні порушення з боку окупантів. Спеціалісти цього штабу фіксують фото- та відеоматеріали, використовують супутникові знімки і, якщо можливо, відвідують місця подій для збору проб для подальших лабораторних аналізів. Міністерство захисту довкілля отримало підтримку провідних міжнародних юридичних компаній з метою

підготовки позовів проти країни-агресора. Разом із екологами, міністерство завершує створення об'єктивної бази доказів щодо цих порушень.

Підписання Угоди про Асоціацію між ЄС та Україною у 2014 році, яка включала розділ 6 "Навколишнє середовище", встановило низку заходів для державної екологічної політики. Головною метою цієї політики стало забезпечення ефективного управління довкіллям та інтеграція екологічних аспектів у всі галузі господарської діяльності. Співпраця між Україною та ЄС спрямована на збереження, захист, покращення та відновлення якості навколишнього середовища, раціональне використання природних ресурсів та підтримку міжнародних заходів для вирішення глобальних екологічних проблем [3].

В цілому, впровадження екологічних технологій та інновацій в Україні, як і до початку війни, стикалося з численними труднощами. Серед них можна виділити низький ступінь зацікавленості підприємств у цьому процесі, недостатню підтримку з боку держави, обмежені економічні можливості, фрагментований розвиток системи інновацій та інші проблеми. Як результат, за вивчаний період, було зафіксовано високий рівень викидів і відсутність значущого прогресу в цій області

Сучасна державна екологічна політика потребує більшої системності та послідовності у впровадженні заходів, особливо в умовах війни та геополітичних викликів. Необхідне посилення моніторингу навколишнього середовища, розширення мережі природоохоронних зон та резерватів, активна підтримка відновлювальних джерел енергії, а також збільшення інвестицій у інфраструктуру зберігання та обробки відходів. Тільки через комплексні заходи можна досягти значущих покращень у стані навколишнього середовища та забезпечити стале екологічно безпечне майбутнє для усіх громадян України.

Список використаних літературних джерел:

1. Екологічна політика України: цілі, напрями та інструменти реалізації. *ЕкоПолітика*. URL: <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/ekologichna-politika-ukraini-cili-napryami-ta-instrumenti-realizacii/>.
2. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
3. «Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони», Урядовий портал.
URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu>.